38ਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ

ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

TARKSHEEL

ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 2024

ਅੰਤਰ ਝਾਤ:

ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ (11)

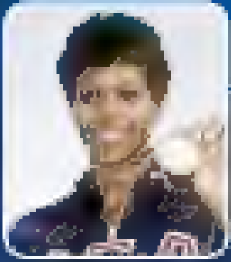

30

ਅਵਾਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਨਹੀਂ ਖਲੋ ਸਕਦੀ-ਫ਼ਖ਼ਰ ਜ਼ਮਾਨ

ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਮਾਤ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ

ਹਵਾ ਦੇ ਰੁਖ ਬਦਲਣ 'ਤੇ
ਬੜੇ ਨੱਚੇ, ਬੜੇ ਟੱਪੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਕੋਲ ਢੁੱਕੇ ਸਨ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
ਕਿ ਰੁਖ ਹੁਣ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ
ਕਿ ਹੁਣ ਤੂਫ਼ਾਨ ਦਾ ਦਮ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ -

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਣਦੇ ਨਾ ਹੋਣ
ਐਲਾਨਾਂ ਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਣਦੇ ਨਾ ਹੋਣ
ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਰੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
ਸਗੋਂ ਉਹ ਹੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਜਿਹੜਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖੜਾ ਝੁਲਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਣਦੇ ਨਾ ਹੋਣ
ਉਹ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਸੀ
ਜਿਥੋਂ ਤੂਫ਼ਾਨ ਜੰਮਿਆ ਸੀ
ਸੁਣੋ ਕਿ ਕਰਮ ਦੇ ਪੁੱਤ
ਹਵਾ ਨੇ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲੀ ਹੈ
ਹਵਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ

ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਧਰਤ ਦਾ ਮੁਖੜਾ
ਟਹਿਕ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਅੰਤ ਵੀ ਡਿੱਗਣੇ
ਕਲਸ਼ ਵੀ ਡਿੱਗਣੇ
ਹਵਾ ਏਸੇ ਦਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਫੇਰ ਵਗਣੀ ਹੈ
ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਾਤ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ

ਪਾਸ਼

ਪਿੰਡ ਗੰਧੋ ਖਾਲਸਾ (ਜਲੰਧਰ) ਦਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾ। ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਖੇਡ ਪ੍ਰਮੋਟਰ, ਲੇਖਕਾਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਕਦਰਦਾਨ, ਉੱਘਾ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣਾ ਲੋਚਦਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹਾਮੀ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਨੇਕਦਿਲ ਸਨੇਹੀ, ਕਰਮਯੋਗੀ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਥੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। —ਅਦਾਰਾ

"ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਜੀਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਸਮਵਾਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਖੁਦ ਲਈ ਜੀਣਾ ਨਿਰਲੱਜਤਾ।"
- ਨਿਕੋਲਾਈ ਔਸਤਰੋਵਸਕੀ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਬਲਬੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ
98155 17026

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ | ਧਾਲ [illegible]
ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ | ਜਸਵੰਤ ਮੋਹਾਲੀ
ਸੁਖਦੇਵ ਫੁਗਲੀ | ਸੁਰਿੰਦਰ ਭੈਣੀ
ਸੁਖਦੇਵ [illegible] | ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਂਤ
ਅਵਤਾਰ ਦੀਪ
ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੇਵਾਲੀ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
balbirlongowal1966@gmail.com

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ
ਰਾਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ
[illegible]
[illegible] (+1-672-[illegible])
[illegible]
(+44-[illegible])
[illegible]

ਚੰਦੇ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ:
ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ,
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ, ਸੰਘੇੜਾ ਬਾਈਪਾਸ
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੌਕ, ਬਰਨਾਲਾ-148101 (ਪੰਜਾਬ)
ਮੋਬਾ. 98769 53561
[illegible]

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ ਦੇਸ਼: 150 ਰੁ
ਲਾਈਫ਼ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ: 1500 ਰੁ.
ਵਿਦੇਸ਼ ਸਲਾਨਾ: 40 [illegible]
ਵਿਦੇਸ਼ ਲਾਈਫ਼ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ: 20,000 ਰੁ.
[illegible]
98116 70723

[illegible] ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) [illegible]

ਤਰਤੀਬ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 1
2. ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ... 2
3. ਅਸੀਂ ਨਾ ਸੁਧਰੇ ਕਿਉਂ ਹਾਂ ? 4
4. ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ 5
5. ਧਾਰਾ 295 8
6. ਜੇ ਭੂਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋ "ਚੀਤਿਆਂ" ਦਾ "ਅਧਿਆਪਕ" ਬਣਨਾ 11
7. ਜਿਸ ___ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ 12
8. ਮਿਥਕ ਦਾ ਸੂਰਜ ਨਾਂ – ਵਿਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 13
9. ਕਾਲ ਪੈਂਡਾ 15
10. ਦਿਲ ਲਾਈਵੀ 17
11. ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਿਲਸ ਦੀ ਜ਼ਿਕਰੀ 18
12. ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਮਸਲਾ 20
13. 23 ਮਾਰਚ 1931 ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ 22
14. ਕਾਲਿਜ਼ਮ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ (ਪੁਸਤਕਾਂਵਲੀ ਵਿਚਾਰ) 26
15. ਪੈਗ਼ਾਂ 29
16. ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ 30
17. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਕਾਲੀ ਭੂਤ 31
18. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ 'ਭੂਤ' 33
19. 'ਭੂਤਾਂ' ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ ਕਰਮ 34
20. ___ਕੀ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਲ ਵਧੇਗਾ ਭਾਰਤ ? 36
21. ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂਅ ਲਿਖਣ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ 38
22. ਭੂਤਾਂ ਨਿਕਲਵਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਅਧਭੁਤ ਇਲਾਜ ! 39
23. ਏਕ, ਧਰਮ ਤੇ ਸਾਇੰਸ 41
24. ਕਰਾਮਾਤ 42
25. ਵਿਸ਼ਵ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸਮਾਗਮ 43
26. ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ 45
27. ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 46
28. ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ 51
29. ਜਲੰਧਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ 54
30. ਆਖਰੀ ਪੰਨਾ 56

ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਭੂਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਆਪ ਬਣੇ 'ਦੇਵਤੇ' ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚਾਰ ਦਲਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੁਆਉਣੇ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ-ਪੁੱਤਰ-ਹੋਣ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦਾ 'ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ' ਦੇਣ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਨਵੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਵੱਲੋਂ ਧਾਗੇ 'ਉਪਾਅ' ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ 7 ਸਾਲਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਰੋਗ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਹਾਉਣ ਹਿੱਤ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗੰਗਾ 'ਚ ਡੁਬਕੀਆਂ ਲਗਵਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਵੇਖੀ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਖਾਂਵਾਲੀ ਨੇੜੇ ਕਾਲਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਤਾਂਤਰਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਤਾਂਤਰਿਕ 'ਬਾਬਾਉਣ' ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਤੰਤਰ ਸਾਲਾਂ ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਪੈਰ ਤਿਲਕਣ ਕਾਰਣ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਚੌਂਕ ਨਾਮੀ ਤਾਂਤਰਿਕ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸਰਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਨੋ-ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 'ਹਵਨ ਸਮੱਗਰੀ' ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆੜ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਨਕਦੀ ਲੁੱਟ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਫਲ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅੜਿੱਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੁੱਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਵਰਨਣ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਇਸੇ ਅੰਕ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, 'ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ' ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਛਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਤਕਨੀਕ, ਸੁਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਾਪਦੰਡ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣ ਢੰਗ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੇ ਲੋਕ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਢੌਂਗਾਂ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ/ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੋਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਯੋਜਨਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਆਦਿ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਵਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣ। ਹਾਕਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾਗਰਿਕ, ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 295 ਏ ਠੋਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਪਰ ਆਓ ਆਪਾਂ ਧਾਰਮਿਕ 'ਭਾਵਨਾਵਾਂ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਜਿਹਨਾਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਲੁਟੇਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਲਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਫਲਤਾ ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਹਾਲਤ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ।

ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਭਰਮ ਜਾਲ

ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ

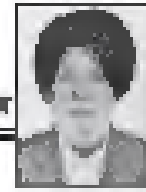

ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਜ ਵੀ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਖਾਉਤੀ ਬਾਬਿਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੱਕੜਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲੁੱਟ ਨਾਲ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ 'ਕਾਰੋਬਾਰ' ਏਨਾ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਦੇਖਿਆਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣੇ ਬਹੁਤੇ ਸਾਧ ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੰਦ ਹਨ, ਪਰ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਭਰਮ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਖਾਉਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਫੈਲਾਏ 'ਮਾਇਆ ਜਾਲ' ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਕਰਮ ਕਾਮਉਕ ਕਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਆਸਾ ਰਾਮ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਵੀ ਕਾਲੇ ਧੰਦਿਆਂ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਬਾਮੁਸ਼ੱਕਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲੁੱਟ ਕਰਕੇ ਉਸਾਰੇ ਇਹ ਮਹਿਲ-ਨੁਮਾ ਡੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਾਉਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ 'ਸਲਤਨਤ' ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਅਜਿਹੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥੇ ਰਗੜਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਿਰਸਾ ਕਾਂਡ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ। ਲੋਕ ਦੰਦਾਂ ਹੇਠ ਜੀਭ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਹਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਨ ਨਫ਼ਰਤ, ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਤੜਪ ਉੱਠਿਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਅਚੰਭਿਤ ਸਨ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਲਬਾਦੇ ਹੇਠ ਅਜਿਹੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਅਨੈਤਿਕ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਬੇਰੋਕ ਟੋਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁਲਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਸਾ ਰਾਮ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲੁੱਟ ਕੇ 400 ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ 'ਸਾਮਰਾਜ' ਸਿਰਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਮਨ-ਆਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਸ ਅਖਾਉਤੀ ਸਾਧ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਵੀ ਹੁਣ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਵੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਕਈ ਧਰਮਾਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੀਤਾਂ, ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਪੂਜਾ ਵਿਧੀਆਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਬੋਲੀਆਂ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਈਸਾਈ, ਸਿੱਖ, ਜੈਨੀ ਤੇ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖੁੰਭਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਭਰਮਾਂ 'ਤੇ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ, ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਭੰਨੇ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ੁਦ ਚਿੰਤਨ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ, ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਕਿਸੇ 'ਚਮਤਕਾਰ' ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ।

ਡੇਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ 'ਕਾਰੋਬਾਰ' ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਡੇਰੇ ਦਾ 'ਬਾਬਾ' ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਦੇ 'ਚਮਤਕਾਰਾਂ' ਦੇ ਝੂਠੇ ਕਿੱਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਦੁੱਖ,

ਬਸਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਟੁਣਕਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਬਾਂ ਢੁਣਕਣੀਆਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਆਸ ਦੀ ਚਿਣਗ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤੋਂ ਦੁਆਰੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣਗੇ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਔਖੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ 'ਭੇਟਾਂ' ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਡੇਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ, ਪੰਜ-ਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਵਾਲੇ ਐਸ਼-ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ, ਮਹਿੰਗੇ ਜਿੰਮ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਤਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ੀਸ਼ੇ-ਵਾਂਗ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਲੁੱਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ 'ਚਮਤਕਾਰਾਂ' ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕਤਾ ਫੈਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਆਪਣੀਆਂ ਜਵਾਨ ਧੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪੇ ਬਣੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ/ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਅਨੈਤਿਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਦਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਕਾਲੇ-ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਆਖ਼ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚਣ, ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ ਸਹੀ-ਗ਼ਲਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਪਾਸਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚਣੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਢੌਂਗੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਹੀ ਗਵਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ-ਯਾਫ਼ਤਾ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ ਦੇ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤ ਪਾਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਘਿਨਾਉਣੇ ਜੁਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਮੁਜਰਮ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ 'ਹਾਰਡ ਕੋਰ' ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕ ਚਮਤਕਾਰੀ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪੈਣਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਅਨੈਤਿਕ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੇ ਹੀ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਰੇਆ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਾਉਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿੱਗਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਦੇ ਠਾਠ-ਬਾਠ, ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਦਰਾਵਾਂ, ਐਸ਼-ਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਫੈਲਸੂਫ਼ੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ 'ਨਕਾਬ' ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਤਰਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਅਖਾਉਤੀ ਬਾਬੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲੰਮੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕੇ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਡੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 4 'ਤੇ

ਅਸੀਂ ਨਾ ਸ਼ੁਕਰੇ ਕਿਉਂ ਹਾਂ ?

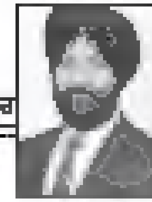

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰ

ਲੱਖਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਯੁੱਗ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਮਾਜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਮਾਈਗ੍ਰੇਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਭ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਵਧੀਆ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਜੀਅ ਸਕੀਏ। ਅਕਸਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਧੰਨਵਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ?

ਅਕਸਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 911 ਨੰਬਰ ਡਾਇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ, ਨਰਸਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਨਰਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭੇਟ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦਾ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਦਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਰਖਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੁੱਟਣ ਆ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਧਮਕੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਚਰਚ, ਮਸੀਤ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਫ਼ੋਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ 911 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੁਲਿਸ, ਫਾਇਰ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ 'ਤੇ ਵੱਧ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧੰਨਵਾਦ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਅਕਿਰਤਘਣ ਕਿਉਂ ਹਾਂ ? ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ 911 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ? ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੋਂ ਸੋਚਾਂਗੇ ?

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵਧੀਆ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਮੱਥਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਟੇਕਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਜਾਂ ਕਾਮਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਡੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ, ਬਰਸੀਆਂ ਆਦਿ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਕਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।

ਅਸੀਂ ਇੰਨੇ ਨਾ ਸ਼ੁਕਰੇ ਕਿਉਂ ਹਾਂ ? ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਸਮਾਜ ਲਈ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ, ਚੰਗਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ?

ਆਓ ! ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚੀਏ ! ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਧਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਸੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ, ਸਮਾਜ ਸੇਵਕਾਂ, ਟੀਚਰਾਂ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਮਨਾਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਾਈਏ।

(ਇੰਸਪਾਇਰ ਪੋਸਟ)

ਪੰਨਾ 3 ਦਾ ਬਾਕੀ

ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਏ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ 'ਸ਼ਰਧਾ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਚਮਤਕਾਰੀ ਸੰਤ-ਪੁਰਸ਼' ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਇੰਝ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਵੋਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਣੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵੀ ਜਾਹਰ ਕਰਨੀ ਹੈ।

98155-56036

ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਉਭਾਰ

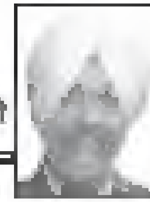

ਜਸਵੰਤ ਮੁਹਾਲੀ

ਕੀਨੀਆ, ਤਨਜ਼ਾਨੀਆ ਅਤੇ ਯੁਗਾਂਡਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਹੈ। 85% ਆਬਾਦੀ ਇਸਾਈ ਹੈ ਅਤੇ 11% ਮੁਸਲਿਮ। 2019 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਤਕਰੀਬਨ 1.5% ਯਾਨੀ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਸਤਿਕ ਹਨ। ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। 2010 ਵਿੱਚ ਕੀਨੀਆ ਨੇ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਕਲਾਸਾਂ ਕੌਮੀ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਈਥ ਕਰੋਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗਰੀਬੀ, ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਾਅ ਵੀ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਉੱਪਰ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਨਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾਉਣ ਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ।

2013 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ-ਕੋਲ ਹੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। 2015 ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਦਭਾਵ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। "ਐਥੀਸਟ ਇਨ ਕੀਨੀਆ" ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਲੰਬੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ 'ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰਵਰੀ 2016 ਵਿੱਚ ਕੀਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਥੀਸਟ ਇਨ ਕੀਨੀਆ ਸੁਸਾਇਟੀ (AIKS) ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਫਰਵਰੀ 2016 ਵਿੱਚ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਈ। ਹੈਰੀਸਨ ਮੁੰਮੀਆ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮਕਸਦ - ਇਸ ਪੂਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨਾ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾਵਾਂ ਕਰਨਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਤਰਕਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣਾ।

ਨਾਸਤਿਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਕਈ ਇਸਾਈ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਾਈ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੀ ਬਿਸ਼ਪ ਮਾਰਕ ਕਰੀਉਕੀ ਨੇ ਇਸ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦੱਸਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾਸਤਿਕ ਹਨ। ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਰਮ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦੇ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 2018 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਖ਼ਲ ਨਾਲ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਮੁੜ 2023 ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਾਈ ਵਿਧਾਇਕ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਫਿਰ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਈ ਹੈ।

'ਰੱਬ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਾਂ' ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਬਹਾਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੀ ਇਹ ਖਾਸੀਅਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇ।

ਐਥੀਇਸਟ ਇਨ ਕੀਨੀਆ ਸੋਸਾਇਟੀ (ਅਕਸ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈਰੀਸਨ ਮੁਮੀਆ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿੱਚ "ਕੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ?" ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨਾਸਤਿਕਤਾ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿੱਚ 1978 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ।2003 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੀਨੀਆ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸੈਕੂਲਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਛੇੜ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਰਿਚਰਡ ਡੌਕਿੰਜ਼ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਹਿਚਨਜ਼ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ।

ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸਾਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੀਡੀਆਖਾਨਾ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਉੱਪਰ ਸੈਕੂਲਰ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਮੀਡੀਆ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਵੇਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਔਖਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨਾਸਤਿਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਇਸਾਈ ਮਤ ਨੂੰ ਬਹਿਸਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਂਦ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਜਾਨਣਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਚਰਚਾਂ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚਰਚਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਕੀਨੀਆ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਐਂਗਲੀਕਨ ਇਸਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਚਰਚ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਦਰੀਆਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਚਰਚ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਗਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਚਰਚਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾ ਲਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਏ.ਕੇ.ਐਸ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੈਕੂਲਰ ਖਾਸੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ। ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਜਾਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ।

ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਏ. ਕੇ. ਐਸ. ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ 'ਤੇ ਸੁਆਲ ਚੁੱਕੇ। ਏ. ਕੇ. ਐਸ. ਆਗੂ ਮੈਸਨ ਕੋਸੇਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਚਰਚ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅਪਵਿੱਤਰ ਗਠਜੋੜ ਹੈ। ਚਰਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅੱਧੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਪੋਪ ਨੇ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਛੁੱਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ

ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੇ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਧੜੀ ਅਪਮਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਸਟੰਟ ਦੱਸਿਆ। ਨਾਸਤਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੀਨੀਆਈ ਲੋਕ ਕੈਥੋਲਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕੈਥੋਲਿਕ ਚਰਚ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਨਾਸਤਿਕ ਸਬੰਧੀ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤੇ ਤੱਥ ਬਣਾਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਅਲ-ਸ਼ਬਾਬ ਜਿਹਾਦੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਇਹ ਗਰੁੱਪ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕਤਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇ. ਕੇ. ਐਸ. ਨੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦਾ ਰੋਗੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

2016 ਵਿੱਚ ਐਥੀਸਟ ਇਨ ਕੀਨੀਆ ਨੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚਰਚ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕ ਚਰਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ (ਦੁਰ) ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਧਰਮ ਜਾਂ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਕੀਨੀਆ ਵਿਚ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੇਕੀਨ ਮੋਸੋਨੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੱਯਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਠ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਨਾਸਤਿਕ ਸਬੰਧੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।'

"ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਨੇ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੈਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਇਆ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਰਚ ਨਾਸਤਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਸਤਿਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦੇਣ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਪਰ ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਤੱਤ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।'

ਜਰਕਸੋਨ ਮੋਕਸ ਕੈਜੋਂਗੀ, ਜੋ ਕੱਟੜ ਇਸਾਈ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਵਾਂਗ ਪਾਦਰੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਦਰੀ ਤੇ ਬਿਸ਼ਪ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤਬਦੀਲੀ ਉਦੋਂ ਆਈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਟੀ. ਵੀ. ਉੱਪਰ ਨਾਸਤਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ।

ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਨਾਸਤਿਕ ਜੋਸਫ਼ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਂ 17 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣੇ ਪਏ। ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਬਰਦਸਤੀ ਚਰਚ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਮੇਰੇ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣਦੀ ਹੈ।'

ਹਵਾਲੇ: 1. ਫਰੀਡਮ ਆਫ ਥਾਟ ਰਿਪੋਰਟ ਫਰੋਮ ਕੀਨੀਆ
2. ਦ ਟਾਕਸੀਅਨ

ਧਾਰਾ 295

ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਜਿਵੇਂ ਧਾਰਾ ਸੱਤ ਇਕਵੰਜਾ (107/151 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ) ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਾਂਗ, ਜਨ-ਸਾਧਾਰਣ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੈ, ਇਹੀ 'ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ' ਧਾਰਾ 295 ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾਲੂ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਆ ਕਿ ਇਹ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਸੱਤ-ਇਕਵੰਜਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਧਾਰਾ 295 ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਜਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ 295 ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ। ਆਏ ਦਿਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਲੱਗਣ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਂ ਪੜਚੋਲੀਆ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ, ਧਾਰਾ 295 ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਰੇਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮੋਟੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਕੁਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਚੈਪਟਰ 15 ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜੁੜੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ.

1) 295- ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2) 295 ਏ- ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖਕੇ, ਬੋਲਕੇ ਜਾਂ ਚਿਤਰਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਮਾਨ ਇਸ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਹੈ।

3) 296- ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠ ਜਾਂ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

4) 297- ਜੇ ਕੋਈ ਜਣਾ, ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਕਬਰਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਆਹਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਹੱਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਾਖਲ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਹੈ।

5) 298- ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਆਹਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਹੇਠ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੁਰਮ ਨਾ ਕਾਬਲੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਸਿੱਧਾ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਾਬਲੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਸਾਰ, ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਕੇ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੁਢਲੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਆਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ' ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 1927 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਛਪੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਬਿਨਾ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਨਾ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬਰੀ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਲਮਉਦੀਨ ਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਈ 295 ਏ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ।

ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੱਤ: ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਮਿਲੂ, ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਜੁਰਮ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਕਸੌਟੀ ਧਾਰਾ 295, 295 ਏ ਉੱਪਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਬਾਰੇ

[illegible] ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਆਲੋਚਨਾ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਨਹੀਂ [illegible] ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ [illegible] ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਮੀਸ਼ ਦੇਵਗਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2020) ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ [illegible] ਟਿੱਪਣੀ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ [illegible] ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ [illegible] ਦੀ ਕਦਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ [illegible] ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਦੀ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ [illegible] ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ [illegible] ਜਾ ਸਕਦਾ। [illegible] ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਇਹ ਫੈਸਲੇ [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, [illegible] ਆਉਂਦੀ ਹੈ। [illegible] ਕਾਨੂੰਨ [illegible] ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਗ਼ਲਤ [illegible] ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਹੈ [illegible] ਲਈ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ [illegible] ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ [illegible] [illegible] ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ [illegible] ਖ਼ਿਲਾਫ਼ [illegible] ਕੇਸ, ਉਸ [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਲਈ ਹੀ [illegible] ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

[illegible] ਦਾ [illegible] ਇਹ [illegible] ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 51 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੌਂਪੀ 'ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ' ਦੇ ਵੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੀ [illegible] ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ [illegible] ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ। [illegible] ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ [illegible] ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਦੀ [illegible] ਨਾ [illegible] ਹਨ। ਪਰ [illegible] ਜਾਂ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹਨ। [illegible] ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ [illegible] ਕਿ ਭਾਵਨਾਵਾਂ [illegible] ਧਾਰਮਿਕ ਦਾ ਕੋਈ [illegible] ਹਨ। [illegible] ਨਹੀਂ [illegible] ਕਿ ਇਹ [illegible] [illegible] ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਅਧਾਰਮਿਕ [illegible] ਨਾਲ ਕੋਈ [illegible] ਨਹੀਂ। ਇਹ [illegible] ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ [illegible] [illegible] [illegible] ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ

[illegible] ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ [illegible] ਨਜ਼ਰੀਏ ਬਾਰੇ [illegible] [illegible] ਸਿੱਖ [illegible] ਤੋਂ [illegible] [illegible] ਅਤੇ [illegible] [illegible] ਧਾਰਮਿਕ [illegible] ਨਾਲ [illegible] [illegible] ਸਨ। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ [illegible] ਇਸ [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] [illegible] ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ [illegible] [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਆਜ਼ਾਦੀ [illegible] [illegible] ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ [illegible] [illegible] ਹੈ। [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ [illegible] [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ ਧਰਮ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕ [illegible] ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹਨ, ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 51 ਦੇ [illegible] ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ [illegible] ਕਰਦੀ ਹੈ। [illegible] [illegible] ਹੈ ਕਿ [illegible] [illegible] [illegible] ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] ਇਹਨਾਂ ਦੇ [illegible] ਨੂੰ ਹਰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਜਾਂਦੀ ਹਨ।

[illegible] [illegible] ਅਤੇ [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਧਾਰਮਿਕ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] [illegible] [illegible] ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਗਈਆਂ, [illegible] ਅਤੇ [illegible] ਦੇ [illegible] ਲਈ [illegible] [illegible] [illegible] ਆਦਿ ਨੂੰ [illegible] ਕਿ [illegible] [illegible] ਵੀ [illegible] [illegible] [illegible] ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ [illegible] [illegible] ਤਾਂ [illegible] ਅਤੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]।

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ [illegible] ਨਹੀਂ [illegible] [illegible] ਦਾ [illegible] ਹਨ, ਸਾਡੇ [illegible] [illegible] ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ [illegible] ਅਤੇ [illegible] [illegible] ਤੋਂ [illegible] ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ [illegible] [illegible] ਆਪਣੀ [illegible] ਅਤੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਕਰਨ ਦੇ ਇਹ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਲਈ [illegible] [illegible] [illegible] ਨਹੀਂ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ। ਇਸ ਦੀ [illegible] ਨਹੀਂ [illegible] ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਲੇਖਕ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕੁਝ ਵਰਗ ਹੋਰ, ਮਸਲਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਜਿਹੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾਉਣਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਿਤਕਰਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਜਾਂ ਕਠੋਰ ਕਾਲੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰਤੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਆਦਿ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਮਾਗਮ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਆਧਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਇਸ ਅੱਗ ਦੀ ਲਪਟ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦਾ ਹੱਲ ਉੱਪਰ ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ।

ਖ਼ੁਲਾਸਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਜਦ ਆਜ਼ਾਦ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਉੱਥੇ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਦ ਕਿ ਸਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਰਤਕਾਰੀਆਂ ਉੱਥੇ ਦੀਆਂ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿ ਨੂੰਨ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਪਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰੋ ਨਾ ਕਰੋ ਬਦਲਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਜੁੜਵੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਪਰਚਿਆਂ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਪਊ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ਼ ਮੰਗ-ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮਤਾ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਮੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰੂ ਵਿਰਕਾਂਧਸਤ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰੇ, ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਜਿਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਜਬੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲੇ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਤਾਏ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨੇ ਇਸ ਲਾਭ ਨੂੰ ਗਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਦਰਪੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਕੰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕ ਵਰਗ ਵਾਲੀ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕੰਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਊ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਕੁਨ ਹੋਇਆ ਫਿਰ ਜਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕ ਵੱਲੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਵਾਲੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਰੋ।

ਇਹ ਜੰਗ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜੰਗ ਛਿੜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਕੁਝ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਲੁਟੇਰੇ ਚਾਹੇ ਨਿਰੋਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਿਰੋਲ ਭਾਰਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਨੋਂ ਰਲ਼ਕੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਿਲ਼ਕੇ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਭਾਰਤੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਜਾਂ ਸਾਂਝੀ ਗੋਰੀ-ਮਿਸ਼ਰੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਵਰਤਣ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਪਰ ਇਹ ਜੰਗ, ਐਵੇਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਝੜਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਠੀਕ ਢਾਂਚਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਢਾਂਚਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਉਸਰ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਅਸਲ 'ਚ ਸਥਾਈ ਅਮਨ ਦੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੇ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਜੰਗ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਦਲੇਰੀ, ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਟੱਲ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਨਿਕਟ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਆਖ਼ਰੀ ਯੁੱਧ ਲੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਮਰਾਜ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਯੁੱਧ ਨਾ ਅਸਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇਗਾ।

-ਸ਼ਹੀਦ [illegible] ਸਿੰਘ

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ "ਬੱਚਿਆਂ" ਦਾ "ਅਧਿਆਪਕ" ਬਣਨਾ ਤਾਂ ?

ਵ.ਅ. ਸੁਖਮਿੰਦਰਜੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਾਰਜਕਾਰੀ

'ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਅਸੀਮ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟੀਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ-ਕਾਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।'

'ਆਮ ਤੌਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੰਦ ਕਿਤਾਬ ਹੈ, ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪੰਨੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।'

ਅਧਿਐਨ ਤਾਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਬੌਧਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੇਡ, ਸੰਗੀਤ, ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੈ।'

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬਾਗ਼ੀਚੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।'

ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਸਕੂਲ ਸਰਗਰਮ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। "ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।"

'ਸਕੂਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਜਾਣ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰੋ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ, ਨਾ ਕਿ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅੰਦਰ।'

"ਜੋ ਕੰਮ ਇੱਕ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਢਿੱਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਿਖਾਵੇ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਦੋਗਲੇ ਅਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਮੌਕਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਬਾਲਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁੜੱਤਣ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਚਿੜਚਿੜੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਔਕੜਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣੀ ਹੈ।'

"ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਬਗੀਚੇ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ, ਉਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ, ਸਭ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦੇ ਹਨ।'

"ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਗਾੜਪਨ ਨੂੰ।'

ਕੰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਭਾਗ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੰਮ ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬੋਝ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।'

'ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਾਹੋ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੋ। ਉਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਤਾ ਦੀ, ਮਧ-ਮੌਜੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਲੀ ਦੀ, ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ ਮਾਨਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।'

"ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰੇ, ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 12 'ਤੇ

ਦਿਨ ... ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣੇ

2 ਮਾਰਚ ਰੇਡੀਓ ਐਕਟੀਵਿਟੀ ਦੀ ਖੋਜ (1896)

2 ਮਾਰਚ ਪਾਇਨੀਅਰ 10 (ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪੁਲਾੜੀ ਵਾਹਨ) ਦੀ ਉਡਾਣ (1972)

3 ਮਾਰਚ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੇ ਖੋਜੀ ਗਰਾਹਮ ਬੈੱਲ ਦਾ ਜਨਮ (1847)

7 ਮਾਰਚ ਅੰਧ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ (ਨਿਊਯਾਰਕ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚਕਾਰ) ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਹੋਈ (1926).

8 ਮਾਰਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ

10 ਮਾਰਚ ਮੌਤ (ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ) 1897

13 ਮਾਰਚ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ (1940)

14 ਮਾਰਚ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਦਾ ਜਨਮ (1879)

15 ਮਾਰਚ ਵਿਸ਼ਵ ਖਪਤਕਾਰ ਹੱਕ ਦਿਵਸ

16 ਮਾਰਚ ਬਿਜਲੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਓਹਮ ਦਾ ਜਨਮ (1789)

18 ਮਾਰਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬਦਨਾਮ ਰੋਲਟ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ (1919)

20 ਮਾਰਚ ਅਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਨੇ ਸਾਪੇਖਤਾਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ (1916)

21 ਮਾਰਚ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਵਸ

22 ਮਾਰਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪਾਣੀ ਦਿਵਸ

23 ਮਾਰਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਫਾਂਸੀ (1931)

23 ਮਾਰਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਤਲ (1988)

25 ਮਾਰਚ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਗਈ (1857)

26 ਮਾਰਚ ਡਾ. ਜੋਨਸ ਸਾਲਕ ਨੇ ਪੋਲੀਓ ਦਵਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ (1953)

26 ਮਾਰਚ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ (1599)

27 ਮਾਰਚ ਵਿਸ਼ਵ ਰੰਗਮੰਚ ਦਿਵਸ

28 ਮਾਰਚ ਜਨਮ ਦਿਨ ਰੂਸੀ ਲੇਖਕ ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ (1868)

29 ਮਾਰਚ ਮੰਗਲ ਪਾਂਡੇ ਵੱਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਨਾਲ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

31 ਮਾਰਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਫ਼ਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ (1774)

1 ਅਪਰੈਲ ਮਾਪ ਤੋਲ ਦੀ ਮੀਟਰਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਹੋਈ (1962)

2 ਅਪਰੈਲ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਦਾ ਜਨਮ (1907)

4 ਅਪਰੈਲ ਰਾਕੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀ ਬਣਿਆ (1984)

7 ਅਪਰੈਲ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ

8 ਅਪਰੈਲ ਮੰਗਲ ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ (1857)

8 ਅਪਰੈਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀ ਕੇ ਦੱਤ ਵੱਲੋਂ 'ਪਬਲਿਕ ਸੇਫਟੀ ਬਿਲ' ਅਤੇ 'ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਸਪਿਊਟ ਬਿਲਾਂ' ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ (1929)

10 ਅਪਰੈਲ ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਹੈਨੀਮੈਨ (ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੇ ਮੋਢੀ) ਦਾ ਜਨਮ (1898)

13 ਅਪਰੈਲ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ਼ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ (1919)

14 ਅਪਰੈਲ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਜਨਮ (1891)

18 ਅਪਰੈਲ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਦਿਵਸ

19 ਅਪਰੈਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੁਲਾੜੀ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਆਰੀਆਭੱਟ ਪੁਲਾੜ ਚ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ (1975)

20 ਅਪਰੈਲ ਜਨਮ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ (1939)

22 ਅਪਰੈਲ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਤ ਦਿਵਸ

22 ਅਪਰੈਲ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਆਈ ਲੈਨਿਨ ਦਾ ਜਨਮ (1870)

23 ਅਪਰੈਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਸਤਕ ਦਿਵਸ

25 ਅਪਰੈਲ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਦੇ ਈਜਾਦਕਾਰ ਮਾਰਕੋਨੀ ਦਾ ਜਨਮ (1874)

25 ਅਪਰੈਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਰੰਗਦਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ (1982)

26 ਅਪਰੈਲ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉੱਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ (1895)

ਪਿਤਾ (ਜੋ) ਦਾ ਬਾਜ਼ੀ — ਬੱਚੇ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੰਨੀ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਕੜ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ। ਉਨੀ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨਾਲ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਕਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਵਿਲਮਾ ਰੁਡੋਲਫ

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਵਿਲਮਾ ਰੁਡੋਲਫ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੈ "ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੈ? ਗਰੀਬ ਘਰ ਦਾ ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਬੱਚਾ ਵੀ ਇਕ ਅਜੂਬਾ ਬਣ ਸਕਦੈ? ਇਕੋ ਓਲੰਪਿਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਲੈ ਸਕਦੀ?" ਫਿਰ ਮਨ ਆਖਦੈ "ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ?" ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਲਮਾ ਰੁਡੋਲਫ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਲਮਾ ਵਰਗਾ ਹਿੰਮਤੀ ਬਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ- ਹਿੰਮਤ, ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਛਾ, ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ, ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਹੈ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ, ਨਿਤਾਣੇ, ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਅਣਗੌਲੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ ਦੀ ਜਾਈ ਵਿਲਮਾ ਰੁਡੋਲਫ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣੀ ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਹ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਕਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਕੁਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਟੱਬਰ ਪਾਲਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਈ ਬੱਚੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵਿਲਮਾ ਵੀਹਵੇਂ ਥਾਂ ਜਨਮੀ ਸੀ। ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਉਸਦਾ ਵਜ਼ਨ ਸਿਰਫ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਪੌਂਡ ਸੀ। ਬੀਮਾਰ ਜਿਹੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸ਼ਣ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ।

ਵਿਲਮਾ ਹਾਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਪੋਲੀਓ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਮਗਰੋਂ ਲਾਲ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਬਲ ਨਮੂਨੀਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਮਸਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੋਈ ਪਰ ਉਹਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਤੇ ਬੀਤਿਆ। ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਤੇ ਆਲਸੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟੀ ਵੀ ਦੇ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛਾਲਾਂ ਦੁੜੰਗੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਦੀ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਮਨ ਵੀ ਮਚਲਦਾ ਪਰ ਉਹਦੀ ਬੀਮਾਰ ਲੱਤ ਰੋਕ ਲੈਂਦੀ। ਭੈਣਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੀ। ਆਪ ਖੇਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਵਿਲਮਾ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਮਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਤੇ ਤਾਕਤਾਂ ਵੀ ਫੜ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਲਮਾ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਬੈਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਆਰਥੋਪੈਡਿਕ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਕਸਰਤਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਮਾੜੀ ਲੱਤ ਵੀ ਤਕੜੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਵੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬਾਸਕਟ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਲਈ ਉਤੇਜਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਦੌੜਦੀ ਅਤੇ ਦੌੜਦਿਆਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਫਿਰ ਉੱਠਦੀ, ਫਿਰ ਦੌੜਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਡਿੱਗਦੀ। ਉਹ ਹਿੰਮਤੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਡਿੱਗਣ ਢਹਿਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਕਸਰਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਖੂਬ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੀ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਰਨ ਬਣ ਗਈ। ਉਸਦਾ ਚੋਣ ਬਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡਣ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਦੌੜਾਂ ਦੀਆਂ ਉਸਦੇ ਕਾਇਮ ਕਾਰੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਦੌੜਦੀ ਦੇਖ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਚੈਂਪੀਅਨ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ। ਉਹ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ ਜਦ ਟੈਨੇਸੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕੋਚ ਐਡ ਟੈਂਪਲ ਦੀ ਨਜ਼ਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਕੋਚ ਨੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀ ਦੌੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਦੌੜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ।

ਉਹ ਅਜੇ ਪੰਦਰਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ

ਆਪਣੀ ਤੋਰ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਪੋਲੀਓ ਵੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ। ਪੋਲੀਓ ਨਾਲ ਪਿੰਗਾ ਹੋਇਆ ਪੈਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਉਪਕਰਨ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਰ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਮੈਲਬੌਰਨ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਵਿਲਮਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਥਲੈਟਿਕ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤਗਮਾ ਤਾਂ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਪਰ 4×100 ਮੀਟਰ ਰਿਲੇਅ ਦੌੜ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤ ਗਈ। ਉੱਥੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਅਥਲੀਟ ਬੈਟੀ ਕਥਬਰਟ ਨੇ 100, 200 ਅਤੇ 400 ਮੀਟਰ ਦੌੜਾਂ 'ਚੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ ਤਾਂ ਵਿਲਮਾ ਨੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਚਹੁੰ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਮ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਵੀ ਬੈਟੀ ਵਾਂਗ ਤਿੰਨ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਿਖਾਏਗੀ।

ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਟੈਨੇਸੀ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕੋਚ ਟੈਂਪਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੋਚ ਦੀ ਕੋਚਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿਲਮਾ ਦੀ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਿਦਕ ਨੇ ਰੰਗ ਵਿਖਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਵਿਲਮਾ ਜਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਰਾ ਆਉਂਦੀ। ਰੋਮ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-1960 ਲਈ ਵਿਲਮਾ ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਗਈ।

ਦੌੜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਵਿਲਮਾ ਦਾ ਗਿੱਟਾ ਪੈਰ ਟੋਏ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਮੁੜ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੋਚ ਆ ਗਈ। ਪਰ ਉਹ ਪੈਰ ਦੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਵੀ ਦੌੜਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੀਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਮ ਆਈ। ਦੌੜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਮੋਚ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ 100 ਮੀਟਰ ਦੌੜ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਅੱਪੜ ਗਈ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਇਸ ਲੰਮੀ ਪਤਲੀ ਸਾਂਵਲੀ ਕੁੜੀ ਉੱਤੇ ਸਨ। ਸਟਾਰਟਰ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਉਹ ਗੋਲੀ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲੀ। ਉਸ ਨੇ ਲੰਮੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਦੌੜ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 11.0 ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਹ 200 ਮੀਟਰ ਦੌੜ ਦਾ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਵੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਅਤੇ 4×100 ਮੀਟਰ ਰਿਲੇਅ ਦੌੜ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਵੀ।

ਇੱਕੋ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਸੀ। ਇੰਜ ਅਪਾਹਜ ਤੋਂ ਓਲੰਪਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣੀ ਸਾਂਵਲੇ ਨਸਲ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਹਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਬਿਮਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਹਾਸ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਹਾਸ਼ਮ ਫਤਹ ਨਸੀਬ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਮਤ ਯਾਰ ਬਣਾਈ। ਉਹਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਗਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

(ਪੀਪਲਜ਼ ਫੋਰਮ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਖੇਡ ਜੇਤੂਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ' ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ)

'ਮੁਕਤੀ' ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ

ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹਿਆ
ਕੁੱਝ ਬਕਰੇ ਵਾਂਗ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਉਣਾ
ਜਾਂ
ਅਚੇਤ
ਅਹਿਲ
ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਲਚਲ ਤੋਂ
ਜਾਣੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੁੱਧ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦੀ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ
ਕਿ ਕੰਮ ਕਰ
ਫਲ ਵਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰ
ਕਿਸੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ
ਕਰੋੜਾਂ ਭੁੱਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ 'ਚ ਸਮਾਂ ਦਾ ਕੀ
ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ
ਭੇਦਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
ਰੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
ਤੇ ਮੁਕਤ ਕਠੋਰ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮਤ ਤੋਂ
ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿਉਣ ਦਾ
ਲਟ ਲਟ ਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਪਨਾ ਹੈ
ਲਹੂ ਦੇ ਸਰਬ ਰੰਗਾ ਜਿਹਾ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਮਰਾਜ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ
ਪਰ ਅਸੀਂ ਜਜ਼ਬਾਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਹਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼
ਧਰਮ ਦੀ ਅਫੀਮ ਦੇ ਵੀ
ਮਧਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਰੋਕਣਾ
ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

ਬਲਜੀਤ ਪਰਵਾਨਾ

ਬਾਲ ਪੰਨਾ

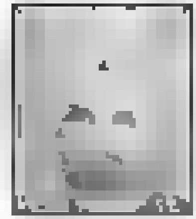

-ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਾਕਫ਼

ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਸੰਭਵ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ?

ਚੰਦਰਮਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਮਕ ਰਹੇ ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲਾ ਆਕਾਸ਼ੀ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਚੰਦਰਮਾ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਗਾਇਣ, ਗੀਤਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਲੋਕ ਕਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਵਤੇ ਵਜੋਂ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਅੱਜ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚੰਦਰਮਾ ਕੀ ਹੈ ? : ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 27 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਸ ੩੪੭੬ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੀ ਧੁਰੀ ਦੁਆਲੇ 27 ਦਿਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ 27.3 ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਚੱਕਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਨਤਾ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਇੱਕੋ ਸਤ੍ਹਾ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਰੋਟੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

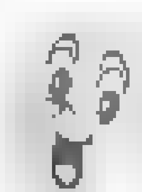

ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਜਨਮ : ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਨਮ ਸਬੰਧੀ ਜਾਇੰਟ ਇੰਪੈਕਟ ਸਿਧਾਂਤ (Giant Impact Theory) ਸਭ ਤੋਂ ਸਾਰਥਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਉੱਸਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਾਲੇ ਜੀਵਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ।

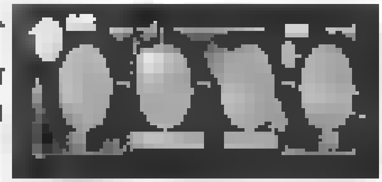

ਇਸ ਟੱਕਰ ਨਾਲ ਅਰਬਾਂ ਟਨ ਪਦਾਰਥ ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਰਬਿਟ ਵਿਚ ਖਿਲਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਿਲਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਲੱਗਾ।

ਚੰਦਰਮਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ : ਚੰਦਰਮਾ ਭਾਵੇਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਰਗਾ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰਾਂ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਹੂਣੇ ਪਦਾਰਥਕ ਮਾਦੇ, ਪੁਲਾੜੀ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਜਾਂ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਭਿੰਨ ਹੈ।

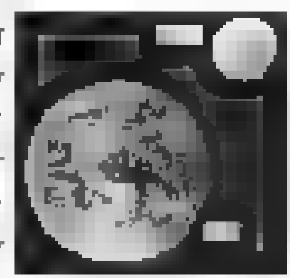

ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਢਲਾ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਕਿਸੇ ਤਾਰੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਾਰੇ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਾੜੀ ਮਾਦੇ ਪੁਲਾੜੀ ਪਿੰਡ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ ਭਾਵ ਇਕ ਗ੍ਰਹਿ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰਸਾਇਣਿਕ ਤੇ ਭੌਤਿਕ ਬਣਤਰ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਘਣੀ ਕੋਰ (Core) ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ

ਸਦਕਾ ਚੁੰਬਕੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿਚਲੇ ਬਹੁਤੇ ਅੰਸ਼ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਿ ਜਾਂ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਗਰਭ (Core) ਵਿਚੋਂ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਜੇਕਰ ਗੈਸਾਂ ਪੈਦਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਘੱਟ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦੁਆਲੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦੁਆਲੇ ਕੁਝ ਗੈਸੀ ਅਣੂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਐਕਸੋਸਫੀਅਰ (Exosphere) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣੂਆਂ ਨਾਲ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

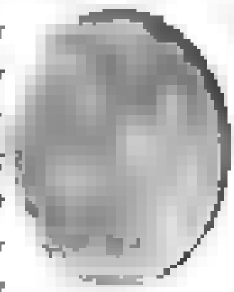

ਤਾਪਮਾਨ: ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨਾ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਇਥੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਦਿਨ ਦਾ ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ ੨੫੦ ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹਾਈਟ (+[illegible] ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ [illegible] ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹਾਈਟ ([illegible] ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ) ਹੈ। ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚਲੇ ਇਸ ਚੋਖੇ ਅੰਤਰ ਕਾਰਣ ਦਿਨ ਬੇਹੱਦ ਗਰਮ ਅਤੇ ਰਾਤ ਬੇਹੱਦ ਠੰਢੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਕਾਰਣ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ: ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਨਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਕਸੀਜਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਜੀਵਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਕਾਰਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਖੋਜ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸੰਕੇਤ: ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਧਰਤੀ ਕੇਂਦਰਤ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਧਾਰ ਪਾਣੀ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀ ਚੰਦਰਮਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇੱਥੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਣ ਇਹ ਇਕ ਵੀਰਾਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਸਦਕਾ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਬਸਤੀ ਵਸਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਈਏ ਪਰ ਹਾਲੇ ਸਾਡੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਬਸਤੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਹੈ।

ਤੱਤ-ਸਾਰ: ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ, ਹਵਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਅਤੇ ਰੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਸਾਵੇਂਪਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿ ਜਾਂ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਥੇ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਵਰਗੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਜਿਹਾ ਕੇਂਦਰ ਵਾਲਾ ਢਾਂਚਾ/ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਰੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਹਾਲਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਗ੍ਰਹਿ/ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਕੋਲ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਦਕਾ ਉਹ ਅਣੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਰਨਾ ਨਹੀਂ।

98762 24461

ਬੋਲ ਸਦੀਵੀ

ਕੁਝ ਬੋਲਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ

ਓਹ
ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ
ਕੰਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਲਈ
ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁੱਖ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ

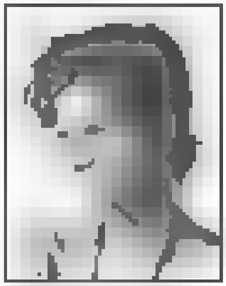

ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ
ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ
ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕੋਈ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਨਵੀਆਂ ਸੜਕਾਂ
ਦਸਦੀਆਂ ਨੇ
ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ
ਉਜਾੜੀਆਂ
ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ
ਜੜ੍ਹਾਂ
ਰੁੱਖ ਤੇ ਮਨੁੱਖ
ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ

2 ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ

ਜਦ ਮੇਰਾ ਗੁਆਂਢੀ
ਪਿਆਸਾ ਹੋ ਗਿਆ
ਮੇਰੇ ਖ਼ੂਨ ਦਾ
ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ
ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਆ ਗਿਆ

3 ਪੁਰਸ਼

ਮੈਂ
ਪੁਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ
ਮੈਨੂੰ
ਪੁਰਸ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਇਹ ਸਮਾਜ
ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੇ
ਨਾਰੀਤਵ ਨੂੰ
ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ
ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਇਉਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁਰਸ਼
ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

4 ਮਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕ

ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ
ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸਾਈਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ
ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ
ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਲੋਕ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ
ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਲਗਦੇ
ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਣ ਦਾ
ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ
ਮੌਤ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰੇ ਸਮਝ ਕੇ
ਸਚਾਈ ਹੈ ਇਹੋ
ਉਹ ਸਮਾਂ
ਉਮਰ ਜਿਆ ਹੋਵੇ
ਭਲਾ
ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ
ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕ
ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ
ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ ਦਾ
ਠੀਕ ਉਸੇ ਵੇਲੇ
ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਕੋਈ ਆਮ ਆਦਮੀ
ਜਾਤੀ ਧਰਮ ਰੰਗ
ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਸਲ ਕਰਕੇ
ਤਾਂ
ਬੋਲੀਆਂ ਸਹਿਣ ਵਾਲੀ ਭੀੜ
ਲੰਘ ਕੇ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਕੋਲੋਂ
ਚੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲ
ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਚੰਗਾ ਹੀ
ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਛੱਡਕੇ
ਉਸ ਮਰੀ ਹੋਈ ਲੋਥ ਨੂੰ

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 19 ਤੇ

ਨੀਂਦ ਦੌਰਾਨ ਚੱਲਣ ਫਿਰਨ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ Somnambulism

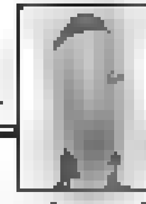

ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ...

... NCRM (Non Rapid Eye Momeot Stage) ...

* ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

* ਉਨੀਂਦਰੇ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਨਰਵਸ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਨੀਂਦ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਵਿਗੜ ਜਾਣਾ ਵੀ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਬਹੁਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਮਾਰੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਮਾਗੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਉੱਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਵੱਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਜਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀ 10 ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਜਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਅਰਧ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿਪਨੋਟਿਜ਼ਮ, ਰਿਲੈਕਸੇਸ਼ਨ ਥੈਰੇਪੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਨੀਂਦ ਦੇ ਖਾਸ ਪੈਟਰਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਦੇ ਇਸ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

* ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ?

ਅਗਰ ਮਰੀਜ਼ ਬਿਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ ਨੀਂਦ ਦੌਰਾਨ ਉਠ ਕੇ ਟਰੈਕਟਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

* ਕਾਰ, ਟਰੈਕਟਰ, ਸਕੂਟਰ ਆਦਿ (ਮਸ਼ੀਨਰੀ) ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੋ।

* ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਨਾ ਸੌਣ ਦਿਓ।

* ਪੌੜੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖੋ।

* ਕੁੰਡੀ ਆਦਿ ਮਰੀਜ਼ ਨੀਂਦ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ।

* ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਨਾ ਸੌਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਜਿੰਦਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖੋ।

* ਕੈਂਚੀ, ਤਲਵਾਰ, ਪਾਇਸਲ, ਤਿੱਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਹਥਿਆਰ, ਸੋਟੀ, ਕੁਹਾੜੀ ਜਿਹੇ ਸੰਦ ਆਦਿ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੋ।

* ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਬੈੱਡ ਅੱਗੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਆਦਿ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉੱਪਰ ਭਾਂਡੇ, ਘੰਟੀ, ਛਣਕਣੇ ਆਦਿ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਜਦ ਮਰੀਜ਼ ਕੁਰਸੀ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਪਰ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਡਿੱਗ ਕੇ ਖੜਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਖੜਕੇ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

* ਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੁਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

94172 43386

ਪੰਨਾ 17 ਦਾ ਬਾਕੀ

ਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਦਿਨ
ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
ਪੰਛੀ
ਫੁੱਲ ਨਾਲ ਭਰੇ
ਆਪਣੇ ਪੰਖ
ਤੇ ਥਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ
ਉਸੇ ਰੁੱਖ ਤੋਂ
ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਇਹ ਰੁੱਖ
ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ
ਜੀਵਨ ਬਚ ਜਾਣ ਲਈ ਹੀ
ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਘਰ ਦੇ ਸਭ ਰਹਿਣ ਲਈ
ਤੇ ਬਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਥੋੜਾਂ 'ਚ
ਆਪਣੇ ਲਈ
ਆਪਣੀ ਮਰੇ ਹੋਏ ਰੁੱਖ
ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ
ਉਸੇ ਗੀਤ ਨੂੰ
ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ
ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਇਹ ਪਲਣੇ ਦਿਖਦੇ
ਮਰੇ ਹੋਏ ਲੱਖ ਰਹੇ
ਕਦ ਦੀ ਹੋਇਆ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾ
ਜਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਮੂਲ ਲੇਖਿਕਾ : ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ (ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਵਿੱਤਰੀ)
ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ : ਪਰਮ ਪਾਲ (ਚਰਚਾ ਚੇਤਨਾ)

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ

ਪ੍ਰਿਅੰਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ

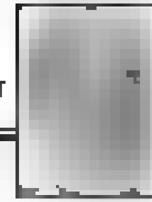

ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਯੁੱਧ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਰੇਗਿਸਤਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਸ ਪਾਸ ਨਜ਼ਰ ਦੌੜਾਈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਮੇਰੇ ਆਸ ਪਾਸ ਰੇਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਰੇਤ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੁੱਝ ਰੇਤ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਰੇਤ ਉੱਡ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਝਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਝਾੜੀਆਂ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਟ ਗਏ। ਝਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਝਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਫ਼ਿਲਹਾਲ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਨਜ਼ਰ ਦੌੜਾਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉੱਥੇ ਧੂੰਆਂ ਉੱਠਦਾ ਦਿਸਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦ ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧੂੰਆਂ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਅੰਦਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਜਿਹੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚ ਦੀ ਅੰਦਰ ਝਾਕਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਮੰਜੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਲੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਬੀਮਾਰ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਝਾਕਣ ਨਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਘੱਟ ਗਈ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਬਾਹਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਓ।" ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੜਕਣ ਲੱਗਾ।

ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਰਸਤਿਓਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ। ਬੁੱਢੇ ਉੱਠ ਕੇ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਬੱਚਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਘੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਰ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇੱਕੋ ਸਾਹੇ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਿਆ।

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁੱਤਰ ਤੂੰ ਪਰਦੇਸੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈਂ, ਰਾਹ ਭਟਕ ਗਿਆ ਹੈਂ। ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਣੀ ਐ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ।" ਮੇਰੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇ ਆਲੂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਆਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋ?" ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿਚਕਿਚਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ।"

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਬੜੀ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਚਰਵਾਹੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਚਰਾਉਂਦੇ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਬਾਰਡਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣਗੇ।" ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਠੀਕ ਹੈ।"

ਬਾਹਰ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁੱਤਰ ਰਾਤ ਇੱਥੇ ਹੀ ਠਹਿਰ ਜਾ, ਸਵੇਰੇ ਤੇਰੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਾਂਗੇ।" ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਤੁਰਨ ਤੋਂ

ਲਾਹੌਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ ਮਿਲੇ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ [illegible] ਇੱਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। [illegible] ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ [illegible] ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਬਾਬੇ [illegible] ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ।

ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਨਨਕਾਣੇ ਜਾਣਾ ਕਿਹਾ। [illegible] ਤੋਂ ਇੱਕ ਟਰੱਕ [illegible] ਮੈਂ ਟਰੱਕ ਨੂੰ [illegible] ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। [illegible] ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਉਤਾਰ ਦਿਓ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible] ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ [illegible] [illegible] ਮੈਂ [illegible] ਸਕਦਾ ਹਾਂ।" ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਨਨਕਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ [illegible] ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible] ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਫ਼ੌਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ [illegible] ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ [illegible] ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫ਼ੌਜੀ [illegible] [illegible] ਫ਼ੌਜੀ [illegible] ਮੈਂ [illegible] ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ [illegible] ਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਫ਼ੌਜੀ ਮੇਰੀ [illegible] ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ [illegible] ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ [illegible] ਫ਼ੌਜੀ ਆਪਣੇ [illegible] ਤੋਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫ਼ੌਜੀ ਦੀ [illegible] ਕੋਈ [illegible] ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫ਼ੌਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਸਾਡੇ [illegible] ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ [illegible] ਆਪਣੇ [illegible] ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ [illegible] ਬਾਰੇ [illegible] ਹਾਂ। [illegible] ਕਿ [illegible] ਹਨ। [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਹੈ ਅਤੇ [illegible] ਹੈ। ਉਸ [illegible] ਮੈਨੂੰ [illegible] ਫ਼ੌਜੀ [illegible] ਹੈ। ਜਿਸ [illegible] ਮੈਨੂੰ [illegible] ਦੇ [illegible] ਵੀ ਸੁਣਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫ਼ੌਜੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ [illegible] ਇਸ ਦੇ [illegible] ਕਿ ਇੱਥੇ [illegible] ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ [illegible] ਮੈਂ [illegible] ਸੀ [illegible] ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਨਹੀਂ [illegible] ਸਨ। ਮੈਂ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਮੈਂ [illegible] ਆਪਣੇ [illegible] ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਨੂੰ [illegible] ਸਕਦਾ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਉੱਥੇ [illegible] ਸਨ।

ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਮੈਨੂੰ [illegible] ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੜਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ [illegible]

ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧ [illegible] ਹਨ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ [illegible] ਭਾਰਤ ਦੇ [illegible] ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ [illegible] ਕਿ [illegible] ਕਿ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ [illegible] ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ [illegible] ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ?

ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ [illegible] ਆ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ [illegible] ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] ਹੈ। [illegible] ਸਾਰੇ [illegible] ਦੀ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਹੈ। [illegible] ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ [illegible] ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕਿਹਾ [illegible] ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤੀ [illegible] ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ [illegible] ਪਿਆਰ [illegible] ਸਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible] ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ [illegible] ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible] ਕਰ ਕੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?

[illegible] ਸਾਡੇ ਅਸੀਂ [illegible] ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ [illegible] ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਹੋਏ ਹਾਂ। [illegible] ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ [illegible] ਸੀ। [illegible] ਦੇ [illegible] ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਹਾਂ [illegible] ਮੈਂ ਉਸ [illegible] ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਮੁੜ ਆਇਆ।

ਅਨੁਵਾਦ: [illegible]

23 ਮਾਰਚ 1931 ਦੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ

[illegible]

[illegible] ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ [illegible] ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦਵੰਦਵਾਦ [illegible] ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਣਦਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਅੰਦਰ [illegible] ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ [illegible] ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦਵੰਦਵਾਦ [illegible] ਅਤੇ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ [illegible] ਹੱਥ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ [illegible] ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਪਦਾਰਥਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ [illegible] ਕਿਸੇ ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਜਗੀਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਗੀਰਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ [illegible] ਜਾਂ [illegible] ਕਾਮੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ [illegible] ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਜ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੀ ਬਦਲੀ ਹੈ। ਇਹ [illegible] ਕੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀ [illegible] ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਮਾਤ ਨ [illegible] ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ [illegible] ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ [illegible] ਉਹ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ [illegible] ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ [illegible] ਪਰ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਕਾਮੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ [illegible] ਵਿਚਾਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਜਮਾਤ [illegible] ਨਹੀਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਇਹ [illegible] ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਿਤ [illegible] ਹਨ ਅਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ [illegible] ਵਖਰੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ [illegible] ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਕਦੀ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਜਮਾਤ [illegible] ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਮਾਤੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਚੋਂ ਮਿਲਦੇ [illegible] ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਜਮਾਤੀ [illegible] ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਪਣਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵੰਦਵਾਦ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਣਪਾਇਆ [illegible] ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ [illegible] ਹਨ। ਇਹ [illegible] ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ [illegible] ਅਤੇ [illegible] ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ [illegible] ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਦਵੰਦਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ [illegible] ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਅੰਦਰ [illegible] ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ ਦਾ [illegible] ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ [illegible] ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ [illegible] ਦੂਜਾ [illegible] ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲ ਜਾਇਆ [illegible] ਦੇ �[illegible] ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ [illegible] ਦਵੰਦਵਾਦ ਦਾ ਪਦਾਰਥਕ ਆਧਾਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਪਰਾਣੇ ਕਮਿਊਨ [illegible] ਵਰਗਾ ਜਿਹਾ ਇਹ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪੁਰਾਣੇ [illegible] ਤੇ ਕਮਿਊਨ ਅੰਦਰ [illegible] ਕਾਰਨ ਘਾਟ [illegible] ਸੀ ਉਥੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ ਚ ਵਾਧੂ [illegible] ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਇੱਥੇ [illegible] ਉਸ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਸਭ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭ-ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਜਿਹਾ ਚਲੇਗਾ। ਕਰਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ [illegible] ਸਮਾਜਵਾਦੀ [illegible] ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੋਆਂ ਆਪ ਦੇ ਮਿਸਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ [illegible] ਆਕੂਤੇਕ ਦੁਨੀਆਂ [illegible] ਨਾਲ ਬਣੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸੋਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇ [illegible] ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ [illegible] ਦੀ [illegible] ਕਮੀਆਂ ਸਕਦੀ ਨਾਲ [illegible] ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ [illegible] ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਮਾਜ-ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਹੀ [illegible] ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹ [illegible] ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕੰਮੀ ਦੀ ਪਰਾਲਿਆ [illegible] ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ [illegible] ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ [illegible] ਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ [illegible] ਦੇ [illegible] ਤੋਂ [illegible] ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ [illegible] ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲੋਂ [illegible] ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ [illegible] ਹੋਵੇਗਾ [illegible] ਅਤੇ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਦੂਸਰੀ [illegible] ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ [illegible] ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ [illegible] ਲਿਖਿਆ ਸੀ

[illegible] ਨੂੰ [illegible] ਲਿਖਿਆ ਕਿ "ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਮਾਜ [illegible] [illegible] ਨਹੀਂ ਟਕਰਾ [illegible] ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।"

ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਜੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ [illegible] ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ [illegible] ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੋਇਆ [illegible] ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ [illegible]

[illegible]

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸੋਚ ਵੀ [illegible] ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ [illegible] ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ [illegible]

[illegible]

[illegible]

ਅੱਜ 23 ਮਾਰਚ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ [illegible] 98768-55581

[illegible] 2000 [illegible]

[illegible]

ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ

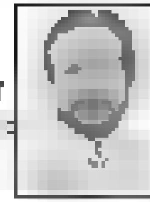

ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਤੋਂ 80 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1942 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ 'ਅਲਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ' ਵੱਲੋਂ 'ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਮੁੜ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ 40-40 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਟ੍ਰੈਕਟ (ਕਿਤਾਬਚੇ) ਸਨ ਜੋ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਉੱਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਸਨ। ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਕੇਂਦਰੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਫੁਲਵਾੜੀ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਅੱਜ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਕ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

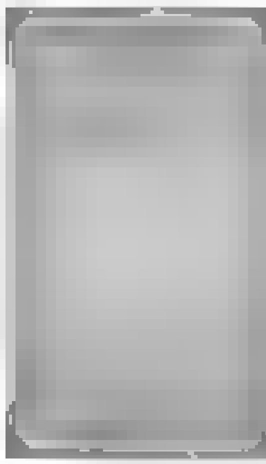

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬਚੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਘਟੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਧੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸੀ। ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂਕਿ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸਾਧਾਰਣ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਤਾਂ ਦਬਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਰਗੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਵਕਤ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੰਗੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਫੈਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਅੱਜ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਦੌਰ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਕਿਸਮ ਵਾਲਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਪਾਠਕ ਇਸਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

'ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਹੈ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪਰਜਾਤੰਤਰਵਾਦ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨੀ, ਸਿਰਫ਼ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਜ਼ੋਰ, ਜਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਰੋਧ ਸਾਰੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੜਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ।' ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਠਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਤਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ 'ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰਾਂ' ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟੂਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਸਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰ ਜੈਂਟਾਈਲ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਕਲਚਰ' ਵਿੱਚੋਂ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ 'ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਗੈਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਖ਼ਿਆਲੀ Free hinking ਦਾ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ।' ਜਿਵੇਂ ਹਿਟਲਰ ਦੇ 26 ਜਨਵਰੀ 1936 ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਤੀਜੀ

[illegible]

[illegible]

ਔਰਤਾਂ [illegible] ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ [illegible] ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ਸਾਡੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਯਾਰੋ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਬਾਲਦੇ ਰਹਿਣਾ

ਕਲਮ ਦਾ ਧਨੀ ਸ਼ਹੀਦ ਏ ਆਜ਼ਮ

ਕਲਮ ਦਾ ਧਨੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮਰੇਡ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਰਸਾਲਾ 'ਕਿਰਤੀ' ਕੱਢਦੇ ਸਨ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਦਾ ਸੀ। ਵੱਖ ਵੱਖਰੇ ਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਜੀਵਨੀਆਂ ਛਪੀਆਂ, ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਲਮ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਸਨ। ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 'ਪ੍ਰਤਾਪ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਭਾ' ਕਾਨਪੁਰ, 'ਮਹਾਰਥੀ' ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ 'ਚਾਂਦ' ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਉਸਦੇ ਲੇਖ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਚੇ ਆਦਿ ਉਸਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 1928 ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਸ਼ਾ, ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਢੰਗ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਨਾ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੁਖਦੇਵ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੁਖਦੇਵ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣਾਏ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਵਾਦ ਉੱਪਰ ਮੰਥਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੇ ਕਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਖਦੇਵ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਉੱਪਰ ਕਿੰਨਾ ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੀ ਉਸਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

"ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਰਕਹੀਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਜਨਤਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਵਧਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ।"

[illegible] ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ

ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ ਹਯਾਤੀ ਦੇ ਸਦਾ ਉਜਿਆਲਦੇ ਰਹਿਣਾ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਾਥੀ

ਅਸ਼ਫਾਕ ਉੱਲਾ ਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਤ

"ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁੰਜੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੰਮ ਚਲਾ ਸਕਾਂ, ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜ਼ਾਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਆਸ਼ਕ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੱਕ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਮਾਲਾ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗਲੇ 'ਚ ਪਹਿਨਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਮਨ 'ਚ ਵਿਚਾਰ

ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਘਿਣਿਆਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਿਰਧ ਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ। ਗੱਲ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਭੋਪਾਲ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰ ਅਸ਼ਫਾਕ ਹਸਨ ਖਾਨ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਦਿਵਾ ਦੇਣਗੇ। ਮਰੇ ਭਰਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰੇਲ 'ਚ ਸੁਖੈਨਤਾ ਤੁਰੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਚਾਹੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਖੁਦ ਰੁਪਏ ਕਮਾਵਾਂ ਤੇ ਮੌਜਾਂ ਕਰਾਂ, ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਲਈ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਮੈਨੂੰ ਦੀਵਾਨਾ ਜਾਂ ਪਾਗਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਜੀਵਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਮਰਾਂਗਾ।"

ਅਮਿਰਤ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ

ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੋਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਉੱਤੇ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ, ਸੁੱਖਣਾ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਾਲਦੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਮੇ, ਨਾਟਕਾਂ, ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਚਾਨਣ ਬਿਖੇਰਦੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਪੰਧ ਨਾਪਦੇ, ਲੇਖਕ, ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚਾਨਣ ਦੇ ਰਾਹ ਹੀ ਫੜ ਬਣਦੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੋਕਾਂ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਂਦੇ, ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਰੁਬਦੇ ਜਗਤ ਸਜਾਉਂਦੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੀ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੀ।

ਜਿੱਤ ਨਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜਦੇ, ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਸ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ, ਹਰ ਪਲ ਬਣਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਉਮੰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੁੰਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਨਵਾਂ, ਅਨੂਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ, ਅਜਿਹੇ ਨਾਇਕ ਇਨਕਲਾਬ ਸੱਚੇ ਸਮਰਪਿਤ, ਸੰਘਰਸ਼-ਸਿਆਣੇ, ਕਿਰਤੀ ਤੇ ਸੱਚਾਂ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਉਜਾਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ

ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ

ਮੈਂ ਸੌਂਹ ਤਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਅੰਧਕਾਰ ਖਤਮ ਸੀ
ਝੜੀ ਰੀਤ ਉਸ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ
ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਘਰ ਕਲ ਅਗਾਮ੍ਹੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ
ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਪਛਾਣੀ ਸੀ ਉਸਦੀ

ਆਈ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ੧੮ ਸਾਲ ਬੀਤੇ
ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੀ ਕੀਤੇ
ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ
ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮ ਆਜ਼ਾਦ

[illegible] ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚਾਰ ਦਲਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ — ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬੂੰਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹ[illegible] [illegible]

[illegible] — [illegible]

ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ [illegible] 2024

[illegible] — [illegible] ਰਾਜਸਥਾਨ [illegible]

[illegible] — [illegible]

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ [illegible] 'ਤੇ)

ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ

ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦਾ ਜਨਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਜਦ ਭਾਰਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਬਾਲ ਵਿਆਹ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ (ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਚਿਤਾ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਜਲਾ ਦੇਣਾ), ਛੂਆ-ਛੂਤ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਮਾ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਖੁਦ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਦਾ ਵਿਆਹ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਯੋਤੀ ਰਾਓ ਫੂਲੇ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ 13 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ। ਜਯੋਤੀ ਰਾਓ ਫੂਲੇ ਨੂੰ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਅਤੇ ਔਰਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਲਖ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਪਕਾ

ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਘਰੇ 'ਗਿਆਨੀ' ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਗਈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤਾਂ, ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੱਤਾ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਦ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਜੁਰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੰਗੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਕੂਲ ਨਾ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉੱਚੇ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਦੇ ਹਰ ਕਦਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਥੈਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚੇ ਲੋਕ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਹਾ, ਚਿੱਕੜ ਆਦਿ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਗੰਦੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਤੋੜ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਉਹ ਰੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਦੀ ਰਹੀ।

ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਨੇ ਜਯੋਤੀ ਰਾਓ ਫੂਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ 18 ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਕੂਲ 1848 ਵਿੱਚ ਪੂਨੇ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਦੇ ਭਿੜੇਵਾੜਾ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 4 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ 17 ਹੋਰ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੜਿੱਕੇ ਆਏ। ਜਾਨ ਤੱਕ 'ਤੇ ਬਣ ਆਈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਸ਼ੇਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਜਯੋਤੀ ਰਾਓ ਫੂਲੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਜਯੋਤੀ ਰਾਓ ਫੂਲੇ ਨੂੰ 'ਉੱਚੇ' ਅਤੇ ਕੱਟੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਚਲਦੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਸ਼ੇਖ ਦੇ ਭਰਾ ਉਸਮਾਨ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ। ਉੱਥੇ ਹੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 'ਫੁੱਟ ਪਾਓ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ [illegible] ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ

ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਫਾਤਿਮਾ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ [illegible] ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ. ਅੱਜ ਜਦ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਇਲਟ, ਡਾਕਟਰ, ਵਕੀਲ, ਜੱਜ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਉਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਏਨੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਅੱਜ ਦਿਖਦੀ ਜਾਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਫਾਤਿਮਾ ਸ਼ੇਖ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪਈਆਂ. ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੀ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਸਹਿਣੀਆਂ ਪਈਆਂ. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੁਰਾ ਵਰਤਾਅ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ-ਕੁੜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਕਾਸ, ਬਰਾਬਰਤਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣ. ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕਦੇ ਹਾਰ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਰੁਕੇ.

ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਨੇ ਸਿਰਫ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਉਹ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਏ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਧਵਾ-ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰੀ ਸਿਰ ਮੁਨਣ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ. ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਔਰਤਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਦੇ ਰਹੇ. ਜਾਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਉਹ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੇ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ [illegible] ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ [illegible] ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਖੰਡ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ. ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਜ਼ਰੀਏ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਉੱਚ-ਜਾਤੀਆਂ ਵਰਗ [illegible] ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਿਖਣਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਜੋ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ. ਇਸ ਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤਬਕਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ. ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਝੱਲਦੀਆਂ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਖੁਦ ਅਜਿਹਾ ਹਿੰਮਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਉਹਦਾ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ.

3 ਜਨਵਰੀ 1831 ਨੂੰ ਸਤਾਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਇਗਾਂਓ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਜੋਤੀ ਰਾਓ ਫੂਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ. 1897 ਵਿੱਚ ਪਲੇਗ ਦੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਫੈਲੀ. ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਉਸ ਨੇ [illegible] ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ. ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਖੁਦ ਇਸ ਰੋਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਅਤੇ 10 ਮਾਰਚ 1897 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ. ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਾਇਆ. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ. 'ਕਾਵਿ-ਫੂਲੇ' ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ.

ਸਾਵਿੱਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਿਸ [illegible] ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 3 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ.

ਸ੍ਰੋਤ: ਹਿਮਾਂਸ਼ੀ ਦਿੱਲੀ [illegible] "[illegible]"

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ: [illegible]

ਸਫਾ 30 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਲਈ ਉਹ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ [illegible] ਲਈ ਉਸ [illegible] ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮੁਸਲਮ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ [illegible] ਨੂੰ ਪੂਰੀ [illegible] ਸੰਬੰਧਿਤ [illegible] ਦਿੱਤਾ [illegible] ਦੀ [illegible] ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ [illegible] ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ [illegible] ਤੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਹੋ ਗਿਆ.

> ਜੇਕਰ ਅਸਲਾ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਾਂਗੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੌਕੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਭੁਗਤਣਗੀਆਂ. ਪਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਸਲਾ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਮਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ [illegible] ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣਨੋਂ ਬਚ ਜਾਣਗੀਆਂ.
> — ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ 'ਭੂਤ'

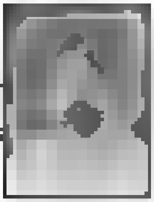

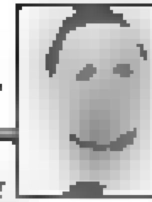

ਚੀਂਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ [illegible] ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਹਾ ਸੌਂ ਜਾਓ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਨਾ [illegible] ਸੀ, ਨਾ ਫ਼ਰਸ਼ 'ਤੇ ਪੋਚਾ [illegible] ਸਾਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ [illegible] ਕਰ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨੌਕਰ ਦੀ ਗੱਲ ਬੰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ [illegible] ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਲੱਭ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ [illegible] [illegible] ਹੈ। ਮਨੀਸ਼ਾ ਦੀ [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ। [illegible] ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੂਹਾ ਨੇ, ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬੰਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਕਰਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਨੀਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ [illegible] ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਚੂਹਾਂ ਉੱਪਰ ਪਿਆਜ਼ ਵੀ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। [illegible] ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹਿੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ [illegible] ਕਰਦਾ। ਗੁਆਂਢੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਚੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਕਰਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਬੰਦਾਂ ਉੱਪਰ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਰ ਮੀਂਹ ਪੈਣ [illegible] ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ [illegible] ਕਰ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੀਂਹ ਦੀ ਬੜੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਮਨੀਸ਼ਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਟਾਪੂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੀਂਹ ਬਹੁਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਉਡੀਕ ਸੀ ਉਸ ਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖਣ ਦੀ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ [illegible] ਰਾਤ ਦੇ ਨੌ ਵੱਜ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਬੰਦ ਤਾਂ [illegible] ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੰਦਾਂ ਦੀ [illegible] ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਈਏ। ਜਦੋਂ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਬੰਦ ਹਿੱਲ ਹਿੱਲ ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ [illegible] ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ [illegible] ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਸੀ।

ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੀਂਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ [illegible]। ਇੱਕ ਦਿਨ ਘਰ ਦਾ [illegible] ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible]। ਉਸ [illegible] ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ [illegible] ਨੂੰ ਸਿਉਂਕ ਖਾ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਕਿਤੇ ਨੇੜੇ ਸਿਉਂਕ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਘਰ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਕੀਤੇ ਤਾਂ [illegible] ਦੀ [illegible] ਸਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਿਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਚੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪੁੱਟਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਿਉਂਕ ਨਿਕਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ [illegible] ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸਿਉਂਕ ਮਿੱਟੀ [illegible] ਬੰਦਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ [illegible] ਜਾਂਦੀ। ਬੰਦ ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਕਰਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨੀਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕ [illegible] ਤੋਂ ਇਹ [illegible] ਅੱਗੇ [illegible] ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਚੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੂਹਾਂ ਵਾਲਾ ਘਰ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਨੌਕਰ ਸਾਡੇ ਘਰ [illegible] ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

-ਮਨੀਸ਼ਾ

'ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ [illegible] ਸਿਰਫ਼ ਇਨਸਾਨ ਉੱਤੇ ਨਾ [illegible] ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ [illegible] ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੁਖਾਂਤ ਅਧੂਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ [illegible] ਨਹੀਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਿਤਾਰੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ, ਪਰ ਇਹ ਹੈਰਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿਤਾਰਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

[illegible]

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਾਰ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਜਾਗੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕੇ।

ਚੈਖ਼ਵ

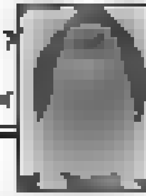

ਧੱਕੇ ਆਧਾਰਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਕੇ [illegible] [illegible] ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਜਿਸ ਦੀ ਵੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦੀ। [illegible] ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] ਕੇ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦੀ। ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਬਾਰ [illegible] ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [illegible] ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ [illegible] [illegible] ਤੇ [illegible] ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। [illegible] ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਦਾ ਮਕਸਦ ਇੱਕੋ ਬਣਾਕੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। [illegible] [illegible] ਧਰਮ ਦੇ [illegible] [illegible] ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ [illegible] [illegible] ਕਾਹਦੀ [illegible] [illegible] ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] ਜਿਸ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੈਲੀਲੀਓ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਜੀ [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ [illegible] [illegible] ਦੇ ਕੇ [illegible] [illegible] ਕਰਵਾਏ। [illegible] ਉਹਨਾਂ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਦੀ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਕੇ [illegible] ਦੀ [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [illegible] [illegible] ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ [illegible] ਤੋਂ [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] [illegible] ਹੈ ਜਾਂ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਠੇਸ [illegible] ਹੈ ਤਾਂ [illegible] [illegible] ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [illegible] ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦਾ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] ਕਰਨ ਦੀ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ ਆਪਣੀ [illegible] [illegible] ਦੇ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਲ ਨਹੀਂ [illegible] ਜਿਸ ਲਈ [illegible] ਨੂੰ ਧਰਮ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਤੇ [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ 295/295 ਏ ਵਰਗੀ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] [illegible] ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] ਆਪਣੇ [illegible] [illegible] ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਬਦਲੇ [illegible] ਦਾ ਕੁਝ [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] ਦੀ ਆਪਣੀ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ ਮਿਲੀ [illegible] ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। [illegible] ਨਮੂਨੇ 194 [illegible] [illegible] 984 ਵਿੱਚ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ ਕਈ [illegible] [illegible] ਅਤੇ 2002 ਵਿੱਚ [illegible] [illegible] ਵਿੱਚ [illegible] [illegible] ਅਧੀਨ ਵਿੱਚ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] ਨੇ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਹਰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਤੋਂ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] ਨੇ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਦੀ ਹਰ [illegible] ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ [illegible] ਹੈ। 2024 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਤੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] ਲਈ [illegible] ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ [illegible] [illegible] ਦੀ ਵੀ [illegible] [illegible] ਹੈ। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦਾ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਧਰਮ ਦੀ [illegible] ਕਰਨ ਦੇ [illegible] 295 295 ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਕਰਨ ਦਾ [illegible] [illegible] ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ [illegible] [illegible] ਤੇ [illegible] [illegible] ਦੀ ਜੋ ਹਨ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ। [illegible] [illegible] [illegible] ਕਰਨ ਦਾ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੋਣ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਦਾ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] [illegible] ਧਰਮ ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ [illegible] ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹ [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible] [illegible] ਦੀ [illegible] ਕਰਨ ਦਾ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਉਸ [illegible] [illegible] [illegible] ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ [illegible] ਤੋਂ ਹੀ [illegible] [illegible] ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ [illegible] [illegible] ਦਾ [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਧਰਮ ਦੀ [illegible] ਦਾ [illegible] [illegible] [illegible]

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 33 'ਤੇ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਤੇ ਜਾਤ ਲਿਖਣ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ

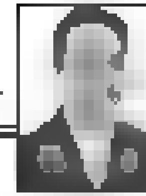

ਡਾ. [illegible]

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਅੱਜ ਵੀ [illegible] ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ [illegible] ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੌਲਮ [illegible] ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ [illegible] ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ [illegible] ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤ ਲਿਖਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਸ [illegible] ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਠੀਕ [illegible] ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ [illegible] ਦੇ ਨਾਮ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸ ਜਾਤ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ [illegible] ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ [illegible] ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ-[illegible] ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਝਗੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਵਧਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਉੱਚੀਆਂ-ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ [illegible] ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਾਂ। [illegible] ਦਾਦੇ ਪੜਦਾਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਤਾਂ ਪਛਾਣ ਬਣਦੀ ਜੇਕਰ ਹੈ। [illegible]

ਪਰ ਹੁਣ No Religion-No Caste ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਬਲ ਦੇਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੈ।

ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮਿਤੀ 10-01-2024 ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ [illegible] 2023 [illegible] ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੋਰਟ ਨੰਬਰ 11 ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਅਹਿਸਾਨੁਦੀਨ ਅਮਾਨਉੱਲਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਤ/ਧਰਮ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਅਜਿਹੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ [illegible] ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ [illegible] ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ [illegible] ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀ [illegible] ਹੈ।

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਦੋਂ Highlight ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਕਤ [illegible] ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ-ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਵਕਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ [illegible] ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਤ-ਧਰਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ [illegible] ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਰਜਿਸਟਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਬ੍ਰਾਂਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੰਧਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਮੀ-ਪੇਸ਼ੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕੇਸ ਕੱਚਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਉਸ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ

ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 40 'ਤੇ

7 ਨਵੰਬਰ 1917 ਨੂੰ ਹੋਏ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ "ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ"?

[illegible]

ਇਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਇਟਲੀ, ਪੋਲੈਂਡ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਪਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਲੇਟ ਅਪਣਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨੇ ਹੀ ਵੱਧ ਦਿਨ ਛੱਡਣੇ ਪਏ। ਜਿਵੇਂ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 1752 ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 11 ਦਿਨ ਛੱਡਣੇ ਪਏ। ਜਾਪਾਨ ਨੂੰ 1872 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ 12 ਦਿਨ ਛੱਡਣੇ ਪਏ ਅਤੇ ਰੂਸ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1918 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ 13 ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਿਕ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਗਰੈਗੋਰੀਅਨ ਕੈਲੰਡਰ ਚਲਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਿਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 7 ਨਵੰਬਰ ਸੀ।

ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੀ ਨਵਾਂ ਕੈਲੰਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ 4 ਜਨਵਰੀ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਨਵਾਂ ਕੈਲੰਡਰ 1752 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜਦ ਕਿ ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਜਨਮ 1642 ਵਿੱਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਿਕ 25 ਦਸੰਬਰ ਸੀ। ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਜਨਮ 4 ਜਨਵਰੀ 1643 ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੰਨ ਲਿਖਣ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ

ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਲੰਡਰ ਕਿਉਂਕਿ ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਦੇ ਜਨਮ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ A.D. ਜਾਂ B.C. ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। A.D. ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ Anno Domini ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ–ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ, ਜਦ ਕਿ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਲਈ B.C. ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ Before Christ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਹੈ।

ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਇਸਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗੈਰ-ਈਸਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਨਾਲ 'ਜੋੜ' ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸੈਕੂਲਰ ਅਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਸਾਂਝਾ ਸੰਮਤ' (Common Era) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੰਨ ਦੇ ਨਾਲ A.D. ਜਾਂ B.C. ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੁਣ C.E. (Common Era) ਜਾਂ B.C.E. (Before Common Era) ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਸੰਨ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਸੰਮਤ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ C.E. B.C.E. ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਫਾ 38 ਦਾ ਬਾਕੀ

ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉਸ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੇਠ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਥੱਲੇ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਤ-ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੰਨਲੋ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਤ-ਧਰਮ ਦਰਜ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਜਸਟਿਸ ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਪੰਕਜ ਮਿੱਤਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਜਾਤ-ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾਤ-ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [illegible] ਦੀ ਬਾਕੀ [illegible] ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ [illegible] ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਜਾਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। 97792 11000

ਕਰਾਮਾਤ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜ ਪੱਖੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਜਲ, ਜੰਗਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾਉਣ ਲਈ ਗਰੀਬ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਉਜਾੜਨ ਉੱਤੇ ਤੁਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਹਕੂਮਤੀ ਜਬਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਨੂੰ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮਿਸਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਮੁਖੀ ਸੰਦੀਪ ਧਾਰੀਵਾਲ ਭੋਜਾਂ ਨੇ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਕੂਮਤੀ ਜਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਮੁਖੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਿੰਦਰ [illegible] ਨੇ ਧਾਰਾ 295 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਕੂਮਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਹਮਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਨਤਕ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਬਾਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਮਾਸਟਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਮੇਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂ ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੇਵਾਲੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੂਬਾਈ ਵਿੱਤ ਮੁਖੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਅਕਲੀਆ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਅਮਰਜੀਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਨੈਣੇਵਾਲ ਅਤੇ ਜਿੰਦਰ [illegible] ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 295 ਏ ਤਹਿਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਬਾਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਜਸਵੰਤ ਮੁਹਾਲੀ, ਸੁਮੀਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਣਾ, ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਪਰਮਵੇਦ ਸੰਗਰੂਰ, [illegible] ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸਤਪਾਲ [illegible] ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, [illegible] ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, [illegible] ਕੁਮਾਰ ਪਟਿਆਲਾ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਜੰਡਵਾਲਾ, [illegible], ਕੁਲਵਿੰਦਰ [illegible], [illegible] ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, [illegible] ਸਿੰਘ [illegible], ਗੁਰਪਿੰਦਰ [illegible], ਮਾਸਟਰ ਜਗਦੀਸ਼ [illegible], ਮਾਸਟਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ [illegible], [illegible] ਕੁਮਾਰ, ਕੁਲਜੀਤ [illegible], [illegible] ਕੁਲਦੀਪ [illegible], ਮਾਤਾ ਰਾਮ ਸ੍ਰੀ ਦੀ ਰ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, [illegible], ਜਸਵੰਤ [illegible], ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਗੁਰਾ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ, [illegible], [illegible], ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ [illegible], [illegible] ਬਠਿੰਡਾ, [illegible], [illegible], ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, [illegible], [illegible], ਨਿਰਮਲ [illegible], ਪੰ ਅਵਤਾਰ ਦੀਪ, [illegible] ਸਨਾਮ, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ, [illegible], [illegible], ਮਨਜੀਤ [illegible], ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, [illegible] ਕੁਮਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਿਸ਼ੀ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।

ਸੁਮੀਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਸੂਬਾਈ ਮੀਡੀਆ ਮੁਖੀ)

7696030 73

[illegible]

ਬੀਮਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, "ਪੁੱਤਰਾ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਲੱਖਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸਾਧਾਂ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਦਿ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰਕੇ ਆਪ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਐਸ਼ ਆਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ, ਵਰ, ਸਰਾਪ, ਜੋਤਿਸ਼, ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਰੱਬ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਡਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਸਕੇਗਾ।" 9530579175

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਪੁੱਤਰਾਂ', [illegible] ਲਹੂ
ਵਿੱਚ ਡੋਬੀਆਂ 'ਗਜ਼ਲਾਂ' ਤੇ 'ਤੈਮੂਰੀ' ਨਾਲ
ਮੇਰਾ ਕਲਮ-ਕਬੀਲਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ
ਅੱਖਰ ਜਿਹੜੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਮਾਸੂਮੀ ਨਾਲ

[illegible] ਨਵਾਬੀ

ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਕਰਾਲੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਲਈ

1 ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਕਰਾਲੀ 15000
2 ਪ੍ਰੀਤ ਅਮਨਦੀਪ (USA) 7500
3 ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਲਸਰ (USA) 7500
4 ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸੰਗਤਾ ਬਰਨਾਲਾ 5000
5 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ 5000
6 ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਠੌਰ ਬਰਨਾਲਾ 5000
7 ਸੁਖਦੇਵ ਭਕਰਾਲੀ 500
8 ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮਾਲਵਾ ਟਿਵਾਣਾ) 1000
9 ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਠੌਰ 1000
10 ਸੁਖਮਨਜੀਤ ਬਠਿੰਡਾ 500

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ

1 ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓਂ ਵਾਲੀ ਰੂਪਾ (ਬੇਟੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ) 1100
2 ਮਾਸਟਰ ਸਤਪਾਲ ਲਾਇਲਪੁਰ ਸੰਧਾ (ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ) (ਪਤਨੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ) 1000

ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ

1 ਜਿਲ੍ਹਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਮੁਖੀ ਕਰਮਜੀਤ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ "ਦੋ ਗਿੱਠ ਜ਼ਮੀਨ" ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਕਮ ਦੀ 11000/- ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਮਲੀ ਵਿੱਚੋਂ 1100
2 ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਪੁਰਾਣੇ ਜੋਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਰਾਪੁਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ 1000

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਹਾਇਤਾ

1 ਮੂਲ ਚੰਦ (ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ) 500
2 ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ (ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ) ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਸਮੇਂ 5000
3 ਸੁਰਜੀਤ ਅਰਮਾਨੀ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ 1100
4 ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕਾਲੋਨੀ 1000

ਸਹਾਇਤਾ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ

1 ਸਿੱਧੂ ਪਰਿਵਾਰ ਭੁੱਚੋ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਜਵੀਰ ਕੌਰ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 500
2 ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਰਿਟਾਇਰਡ ਜੇ.ਈ. ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ 500
3 ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਡੀ ਪੀ ਆਈ ਪੰਜਾਬ 1000
4 ਮਲਕੀਤ ਮੀਣਾ ਮੈਂਬਰ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ 2100
5 ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਸਮੇਂ 2100
6. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸ਼ਾਹੀਆ ਨਗਰ ਬਠਿੰਡਾ ਬੇਟੇ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ 500
7 ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਨ (ਪੰਚ ਕੋਟ ਭਾਈ) ਬੇਟੇ ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ 500

ਸਹਾਇਤਾ ਜ਼ੋਨ ਸੰਗਰੂਰ ਬਠਿੰਡਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ (ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਸਮੇਂ 2500
2 ਸੁਰਜੀਤ ਅਰਮਾਨੀ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ 1100

ਇਕਾਈ ਖਰੜ

1 ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ (ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਖਰੜ) 900

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਇਕਾਈ

1 ਮਨੋਜ ਮਲਿਕ (ਹਿਊਮਨਿਸਟ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 1000

ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ

1 ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਨਗਰ ਲੁਧਿਆਣਾ 500
2 ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ (ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਮਹਾਂ ਸਭਾ) ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਸ਼ੀਲਾ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ 1000

ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਕੌਣ ?

ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਹਰ ਦਿਨ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਬਦਤਰ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦਾਬੇ ਜਾਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚੋਣ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਏਜੰਟ ਗਰਦਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਆਵਾਮ ਆਪਣੇ ਬਦਤਰ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਮੰਨ ਲੈਣ ਲੱਗੇ। **ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ**

ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ-ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ

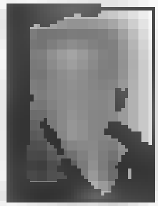

ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਫਰਵਰੀ 1955 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਿਟੇਸ਼ੀ (ਪਿਹੋਵਾ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ 1979 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੇਟੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਬੇਟੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨੂੰਹਾਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ, ਦੋਹਤੇ-ਦੋਹਤੀਆਂ, ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆਦਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹਨ। ... ਫਰਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਨ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਆਯੁਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਸੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘ ਦੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ 28 ਫਰਵਰੀ 2013 ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਲੈਕਚਰਾਰ (ਪੰਜਾਬੀ) ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਸਨ।

ਉਹ ਨੌਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਹੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਦਿਆਂ ਹੀ 1988 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਾਡੀ ਮੈਂਬਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। 1990 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। 1995 ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ। ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਥ' ਦੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਪਾਦਕ ਸਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਇਲਾਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ।

ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਜਦ ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੇ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਆਪ ਪੀੜਤ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਇਸੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਨਪੁਰ ਕੋਲੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਤਲ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ, ਪਰ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਆਪ ਬਚ ਗਏ। ਖੂਨੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਆਪ ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਡਟਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਬਣ ਕੇ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਝੁਕਾ ਨਾ ਸਕੀਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਛੱਤਰਪਤੀ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਮਾਜਿਕ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਆਪ ਇਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਆਪ ਦਾ ਰਾਹ ਨਾ ਬਦਲ ਸਕੇ।

ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਸਾਖਰਤਾ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਯੋਧਾ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ, ਲੇਖਕ ਆਖਰ ਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ 31 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

11 ਫਰਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਸਨੇਹੀਆਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਹੋਈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਯਾਦਾਂ 'ਤੇ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ - ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਤਿਆਣਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਸਵੀਰ ਸੈਣੀ, ਬਲਜੀਤ ਭਾਰਤੀ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਸਾੜਾ, ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਮਾਸਟਰ ਰਾਜੇਸ਼ ਦਹੀਆ, ਬਲਵੰਤ ਜਗਮੋਹਨ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਕਾਮਰੇਡ ਧਰਮ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਮਹੇਸ਼

ਰਾਣੀ, ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਸਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਥੀ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਦਾਰਾ ਅੰਤਰੀਨ "ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਥ" ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਟੀਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ-ਸਾਥੀਆਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਮਹਿਰੋਕ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ

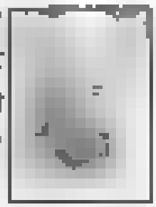

ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨੇਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਬੀਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤੋਂ ਮਸਤਾਂ ਦੀ ਬਾ ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ੋਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੁਖੀ ਸਾਥੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਚਨਚੇਤੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਸੀ. ਐਮ. ਸੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਲੋੜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਉਹ ਦੇਖੇ ਦ ਜਿਹਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਕਰਕੇ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਧਾਰਨ ਪੱਖਾਂ ਵੀ ਕਈਆਂ ਸਨਮਾਨ ਹੋਣ। ਸ੍ਰੀ ਉਹਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਣ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ ਵੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੜੇ ਕਾਰਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਅਸਹਿ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੌਸਲਾ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਲਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨਰਕ-ਸਵਰਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਕੇ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰਮ ਆਗੂ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਆਗੂ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕਲੇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਖ਼ਸ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਆਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਡੋਲ ਰਿਹਾ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਆਗੂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੂਰਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਲੇਰਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਗੂ ਬਲਦੇਵ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਨਜੀਤ ਬਾਗ਼ਬਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਰੇ ਲਾਸ਼ ਨਾ ਜਲਾਇਓ। ਪ੍ਰੋ. ਕੀਰਤ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਡਾ. ਅਮਨਦੀਪ ਨੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਭਾਏ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕੋ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਈ ਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ

ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾ. ਰਜਤ ਸਿੰਘ ਬਰੌਂਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ, ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁੱਲੇਵਾਲ, ਸੱਤਪਾਲ ਸਲੋਹ, ਸੁਖਵੰਤ ਬਠਿੰਡਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ, ਮਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਮੰਡਿਆਲੀ, ਅਜਮੇਰ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਚਿੰਡਰ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੌਲਗੜ੍ਹ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਸਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਖਨਾਣ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਨ ਬਡਲਾ ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ

***

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀਆ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁੱਤ ਅਮਨਦੀਪ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ

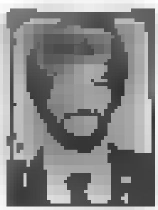

22 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੋਂਦਵੰਦ ਬਰਸ ਜੋਸ਼ਾ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਬੇਟੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਐਲ ਐਲ ਬੀ., ਐਲ ਐਲ ਐਮ., ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੌਕਰਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੇਵਕਤ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੰਥੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਦੇਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਉੱਤੇ ਐਮ ਬੀ ਬੀ ਐਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਬਣਕੇ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਬਣਕੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਜਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬਣਾਉਣ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਔਖੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 33/34 ਸਾਲ ਦਾ ਭਰ ਜਵਾਨ ਬੇਟਾ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁੱਸ ਗਿਆ, ਇਹ ਠੋਸ ਪੰਥੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਸਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕੇ। (7/8 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।) ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਲੋਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਿੰਡ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਸ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਭਰੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨੀ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂ ਤੇ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਥੇਬੰਦੀ, ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ, ਏਮਜ਼ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਅਨਾਟੋਮੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਡਾਕਟਰ ਟੀਮ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੇਹਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ, ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ, ਡਾ. ਇੰਦਰ ਜੀਤ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਦਾਨੀ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਥੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਬੁਧਜੀਵੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬੋਲਦਿਆਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਸਾਂ ਕਿ ਜੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਤੇਰਾ ਚੰਮ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣਾ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਹੱਡ ਵਿਕਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅੱਜ ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾਨੀਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਹਾਵਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਬੰਦਿਆ ਤੇਰਾ ਚੰਮ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਮ ਆਊ, ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗ ਵੀ।"

"ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਤੇਰਾ ਚੰਮ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਨਹੀਂ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੇ ਸਵਰਗ, ਨਰਕ, ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ 'ਆਤਮਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ

ਕਰਮਕਾਂਡ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਮਨੁੱਖ ਬਣਕੇ ਜਿਊਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਸੀ ਬਣਾਇਆ ਦਾ- "ਇਹ ਜੀਵਨ ਮਹਿਲਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਲਈ ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਲੇਖੇ ਲਾ ਜਾਈਏ

ਲੋੜ ਪਿਆ ਲਈ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋੜ ਨੂੰ ਹਰ ਦਾਨੀਏ

ਮੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜਾਂ ਲਈ ਦੇਹ ਸਾਡੀ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਾ ਜਾਈਏ

ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਹੈ ਅਮਾਨਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਹ ਸਮਾਜ ਲੇਖੇ ਲਾ ਜਾਈਏ

ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਈਏ ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਸਿਖਾ ਜਾਈਏ।"

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰੀਤਾ ਕੌਸ਼ਲ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸੌਂਪਿਆ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਮੰਚ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰੀ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ

* *

ਸ਼ਹੀਦ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਜੀਰਾ ਦੇ ਆਗੂ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਤਾਪੁਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਹਿੱਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਕੰਵਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ

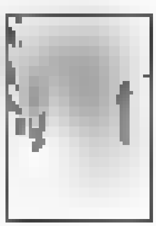

ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਗਾਮਲੇਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਆਪ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਹਿੱਤ ਦਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇਕਾਈ ਜੀਰਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿੱਤ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ 21 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਦਾਤਾ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾਤਾਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਚਨ ਨੂਰਪੁਰ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੀਰਾ ਪਰਮਜੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੰਵਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਤਵਿੰਦਰ ਜੀਰਾ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

***

ਵੇਸਟ ਪਿਆਰੇ ਜੇਠੂ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਮੰਗਾ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਗੰਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਸੁਲੱਖਣ ਬਣੇ ਗੁਰਮੀਤ ਅਕਾਲੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਰੋਹ

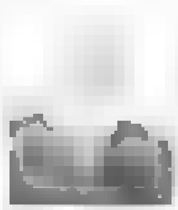

ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਾਉਣ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਵਿੱਚ ਇੰਕਲਾਬ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਮੀਤ ਅਕਾਲੀ ਜੀ ਦਾ 21 ਜਨਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2011 ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਵਸੀਅਤ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਸੀਅਤ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਮਿੱਤਰ ਹਰਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਆਦੇਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਭੁੱਚੋ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਥਿਸਕਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ਪ੍ਰੋ. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ, ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਜਗਜੀਤ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੇਂਦਰ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਉੱਥੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ

ਸਵਰਗ ਨਰਕ ਏਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਮਾਦ ਜਗਜੀਤ ਜੌਹਲ ਰਾਹੀਂ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਫੰਡ ਵਜੋਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਵਸੀਅਤ ਹੇਠ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਸੀਅਤ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰਮਾਨੀ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ 28 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਮੈਂ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰਮਾਨੀ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਫੁਰਕਨ ਜ਼ਿਲਾ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਦੇਣ (ਦਾਨ) ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਸਵਰਗ-ਨਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਮਿੱਤਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਰਸਮਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਹਾ। ਜੋ ਮੇਰੀਆਂ ਦਿਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ/ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਵੇਗਾ।

ਦਸਤਖਤ: ਗੁਰਜੀਤ ਅਰਮਾਨੀ (ਖੁਦ), ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ), ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ (ਨੂੰਹ), ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੌਰ (ਪੋਤਰੀ) ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਜਵਾਈ), ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ (ਪਤਨੀ)

***

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ੋਨ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਾਸਟਰ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਮਾਸਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਜਿਹਾ ਸਾਰਥਕ ਕਾਰਜ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਸੋਚ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਸਹਾਰਨਾ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਹਿਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਭੁਪਿੰਦਰ ਫੌਜੀ

***

ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਨੀ, ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਦਾ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮ।

ਸ਼ੋਕ ਮਤਾ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਅਤੇ ਦੋ-ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਥ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜ਼ੋਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੁਖੀ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਲੀ ਸੰਮਾ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਟੇ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜ਼ੋਨ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਮਾਸਟਰ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸਹਾਰਨਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪਿਤਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਨੀ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬਲਜੀਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਥ ਜੀ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਜ਼ (FIRA) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ

[illegible] H R O [illegible] H R O [illegible] F I R A [illegible]

[illegible] F I R A [illegible]

[illegible] F I R A [illegible]

1 [illegible] F I R A [illegible] 2 [illegible] 3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

16 2 21 [illegible]

ਖੂਬ ਹੌਂਸਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬਰਨਾਲਾ (ਅਰਕਾਤਾ) ਵਿਖੇ ਵੀ ਚੇਤਨਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਸਪੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡੇ ਗਏ।
ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਮੈਂਬਰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਪਰਧਾਨ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ।
2. 17.12.23 ਸਰੋਲੀ ਸੰਤ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੇਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ।
ਧਾਰਮਕ ਮਿਲਣ: ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਚੰਦ ਵਰਮਾ, ਅਮਰਨਾਥ ਮਾਸਟਰ ਪਰਵਿੰਦਰ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਜਸਵੀਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੱਧਵਾਂ ਬੇਟ।
3. [illegible].12.23 ਇਕਾਈ ਰੂਪਨਗਰ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਟਾਰੀ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਸਪੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਪਰਵਿੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਟੀਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬਤਰਾ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਘਨਾੜਾ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਨੇ ਟੀਮ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।
4. 23.12.23 ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਭਰਤਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਚੇਤਨਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਸਪੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਾਂਗੇ।
5. 29.12.23 ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦਿਲਵਾ ਟਪਰੀਆਂ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਕੌਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ "ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ" ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਟੀਮ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਟੀਮ: ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਚੰਦ ਵਰਮਾ, ਮਾਸਟਰ ਪਰਵਿੰਦਰ, ਸੀ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਰਬਲੀ
6. 7.2.24 ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਤ ਸਿੰਘ ਵੈਦ, ਬੱਲਾ ਵੈਦ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਝੂਠੇ ਸੌਦੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬਕਾਰਾਂ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 295 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 295 ਏ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਥੀ: ਪਰਮਿੰਦਰ ਚੰਦ ਵਰਮਾ, ਅਮਰਨਾਥ, ਮਾ. ਪਰਵਿੰਦਰ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਜਸਵੀਰ ਆਦਿ ਸਾਥੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਕਾਈ ਮਾਨਸਾ
7. [illegible]/02/2024 ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਕਟਾਰਾ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।
8. 09/02/2024 ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਜੰਡੀ ਮਾਜਰਾ ਰਪਤਾ ਵਿਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਸਪੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਟੀਮ: ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਜਸਵੀਰ

ਇਕਾਈ ਬਰਨਾਲਾ

ਬੀਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਨਾਲਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜੋਨ ਵੱਲੋਂ ਛਪਵਾਇਆ ਫੋਲਡਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੋਲਡਰ ਪਿੰਡ ਧੌਲਾ, ਸ਼ਹਿਣਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ, ਕੁਰੜ, ਕੱਟੂ, ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ, ਚੀਮਾ, ਭੱਦਲਵੱਡ, ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਗਰ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਰੋਡ, ਸੰਘੇੜਾ, ਪੱਤੀ ਰੋਡ ਆਦਿ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਸੰਦੀਪ ਬਰਨਾਲਾ, ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸ਼ਹਿਣਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਧਨੌਲਾ, ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਚੌਹਾਨ, ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਅਵਿਨਾਸ਼, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ।

ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਮਲੀਲਾ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਖੇ ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ 295 ਏ ਅਤੇ
ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ

[illegible]

[illegible] 295 ਏ/295 [illegible]

[illegible]

ਕਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕੂ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਪਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਐਕਟ 2023 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸ਼ੰਭੂ ਅਤੇ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰਾਂ ਉੱਪਰ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਣ, ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਜਬਰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਉੱਪਰ ਲਾਈਆਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰੋਕਾਂ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰੀ ਕੁਮਾਰੀ ਕੋਛੜ, ਕੰਸਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਫਗਵਾੜਾ, ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ, ਬਲਦੇਵ ਰਹਿਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ), ਪਲਸ ਮੰਚ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਲਾਇਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਬੀ ਕੇ ਯੂ (ਡਕੌਂਦਾ-ਧਨੇਰ), ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ, ਕਾਰਖਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ, ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਹੌਜ਼ਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ, ਪੀਐੱਸਯੂ (ਲਲਕਾਰ), ਪੰਜਾਬ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਟੀਚਰਜ਼ ਫਰੰਟ, ਆਰਸੀਐੱਫ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ (ਰੇਲ ਕੋਚ ਫੈਕਟਰੀ ਕਪੂਰਥਲਾ), ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ, , ਬੀਕੇਯੂ (ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ), ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ (ਮਸ਼ਾਲ), ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ, ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ,ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੇਂਦਰ,ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸੰਗਰਾਮ, ਰੈਡੀਕਲ ਪੀਪਲਜ਼ ਫੋਰਮ, ਇਫਟੂ , ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ (ਹਰਿਆਣਾ), ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ (ਲੁਧਿਆਣਾ), ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਆਦਿ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਨਰਭਿੰਦਰ ਕਰੋਲ

ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਵਿਛੁੰਨੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਵਿਛੁੰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਚ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਿਮਾਗ਼ ਤੋਂ ਵਿਛੁੰਨੀ ਹੈ – ਇਹ ਦਿਮਾਗ਼ਹੀਣ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਹੈ।

ਲੈਨਿਨ

ਸਫ਼ਾ 37 ਦਾ ਬਾਕੀ

ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕੂ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਮੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਤਾਂ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੀ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜਾ ਕੱਟਕੇ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕੂ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਲ ?

ਬਰਤ

ਮਨਦੀਪ ਔਲਖ

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ
ਕਦੇ ਕਦੇ ਬ੍ਰੇਕਫਾਸਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਲੰਚ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਡਿਨਰ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਧੀ ਮਿੱਠੀ
ਭੁੱਖ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ
ਖੁਦ ਚੁਣੀ ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ
ਨਰਾਤਿਆਂ ਦੇ ਵਰਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ
ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਨਾਜ
ਕੁਝ ਇਹਦੇ ਲੈ
ਘਰ ਮੁੜਦੀਆਂ
ਤਰਤੀਬ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਡਰੀਆਂ
ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦੀ ਔਰਤਾਂ
ਕੱਪੜਿਆਂ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮ
ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਧਰਚੀਆਂ
ਨਾਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀਆਂ
ਕਿਉਂ ਕਿ ਆਪ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਇਹ ਵਰਤ
ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ
ਖਾਨਦਾਨੀ ਟਰੰਕ ਵਾਂਗ
ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹਿਲਾ ਹਿਲਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ
ਗੀਤ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ
"ਆਜ ਫਿਰ ਜੀਨੇ ਕੀ ਤਮੰਨਾ ਹੈ"

ਖ਼ਤਰਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ?

– ਜਸਵੰਤ ਮੋਹਾਲੀ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ 1947, 84 ਤੇ 2002 ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੰਗੇ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ 'ਜੀਵਨ ਜਾਚ' ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਧਾਰਨ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਫੈਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਧਾਰਨ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਾਲੇ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ 295 ਦਾ ਪਰਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਧਰਮ ਦੇ ਠੱਪੇ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਠੱਪਾ ਉਸਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾਵਾਨ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਦੀ ਘਟਨਾ (1995) ਦੀ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਨ ਦੁੱਧ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੀਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਸੀ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੀ (ਬੁਰੀ) ਦਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੁਣ ਸੁੰਨੀ ਤੇ ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ੂਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਵਹਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਗਲਤ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਤੇ "ਬਰਦਾਸ਼ਤ" ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਈਸ਼-ਨਿੰਦਾ (Blasphemy) ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਣੇ ਕਨੂੰਨ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਨੂੰਨ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੌਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ "ਮਜ਼ਹਬ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ" ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਟੀਕ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰੂਸੀ ਲੇਖਕ ਤਾਲਸਤਾਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- "ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੱਚ ਬੋਲੋ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹੋ ਆਦਿ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ- ਧਰਮ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਯਾਨੀ ਜਨਮ, ਮੌਤ, ਪੁਨਰ ਜਨਮ, ਆਤਮਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਆਦਿ। ਇੱਥੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਤੀਜਾ- ਧਰਮ ਦੇ ਰਸਮੋ-ਰਿਵਾਜ। ਜਿਵੇਂ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਵਿਆਹ, ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਆਦਿ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਪੈਂਪਲ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਣਿਆਂ ਹੀ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਰਮ, ਇਸਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ 'ਤੇ ਅੜੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂੰਨ ਭੜਕਾਉਣਿਆਂ ਤੱਕ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਬਚਾਉ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਹੀ ਉਡਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਇਸਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਇਸਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਰਸਮੋ-ਰਿਵਾਜ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਲਲ ਨਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ ਮਜ਼ਹਬ। ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਲ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਘੁਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ"।

ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ,
ਜਾਂ ਤਾਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਧੱਕੇ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਗਾੜੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੂਬਾਈ ਸਮਾਰੋਹ 2024

ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰਾ ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿਰਸਾ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਉੱਘੇ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਗਾੜੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਫਿਰਾ) ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂ ਲੈਕਚਰਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਬਲਜੀਤ ਭੌਂਰੀਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ

ਪਹਿਲ ਕਦਮੀਂ : ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 295 ਏ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 27 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਨਤਕ, ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ : ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਝਲਕਾਂ

[illegible]

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ

ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ

[illegible]

ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਉਪਰੰਤ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ

ਮੰਗ-ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਦੇ ਹੋਏ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ

If undelivered please return to :
Tarksheel
Tarksheel Bhawan, Tarksheel Chowk,
Sanghera By Pass, BARNALA-148101
Post Box No. 55
Cell: 98760 63661, 98728 74920
Web : www.tarksheel.org
e-mail : tarkshiloffice@gmail.com

BOOK POST
(Printed Matter)

To ....

....

....